

Ота-боболаримиз азаладан йиқилганни суюб, адашганга тўғри йўл кўрсатиб келган. Истиқлол йилларида ҳам юртимизда ана шундай инсоний қадриятларга, бағрикенглик тамойилларига эътибор янада кучайди. Бунинг амнистия тўғрисидаги ҳужжатлар мисолида ҳам кўришимиз мумкин.

3 бет

Ҳар бир халқнинг ўзига хос иззат нафси, ор-номуси, аънаси, урф-одатлари мавжуд. Ана шу бебаҳо бойликларни сақловчилар ҳам, авлодлар ўртасидаги узвий алоқани боғловчилар ҳам аёллардир. Азаладан аёл ҳаёси энг улуғ хислат сифатида қадрланган...

7 бет

Mustaqillik huquq demakdir

O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI BOSH
PROKURATURASINING
NASHRI

1997-yil 27-avgustdan chiqqa boshlagan www.huquq-gazeta.uz

2010-yil 28-oktabr, №43 (720)

Маъмур тардори

Қиш тардориғини ёзда кўр, деган ҳикматли гап бор. Чиндан ҳам қишнинг қоран-қировли кунларидан олдин унга тайёргарлик кўриш, иқтисодиёт тармоқларини куз-қиш даврида барқарор ишлашга тайёрлашни таъминлаш бугунги куннинг долзарб вазифаси ҳисобланади.

Хоразм вилоят прокуратураси органлари томонидан Президентимизнинг "Республика иқтисодиёт тармоқларини 2010-2011 йиллар куз-қиш даврида барқарор ишлашга тайёрлашни таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарори ижросини таъминлаш юзасидан назорат ўрнатилиб, муайян ишлар амалга оширилди.

Мазкур қарор ижросини таъминлаш бўйича вилоятда аниқ чора-тадбирлар белгиланган. Жорий йилда 10 та қозонхона, 29 та қозон, 2,4 км иссиқлик, 18,8 км табиий газ, 0,88 км ичимлик суви тармоқлари, 8 та мактабгача таълим муассасаси, 65 та кўп хонадонли уй-жойлар мукаммал таъмирланган бўлса, битта мактаб ва 2 та касалхонада таъмирлаш ишлари давом этмоқда.

Вилоят ҳокимининг тегишли қарори билан куз-қиш мавсумини беталофат ўтказилишини таъминлаш учун мутасадди ташкилот раҳбарларига зарур топшириқлар берилган. Текширишларда "Хоразм иссиқлик манбаи" ОАЖга қарашли Урганч шаҳридаги 3-сон "Шимолги қарб", "Водник", "Темир йўл" ва "114 даха" қозонхоналарида куз-қиш даврига тайёргарлик ишлари талаб даражасида ташкиллаштирилмагани аниқланди. Қозонхоналарини режага асосан таъмирлаш ва жиҳозлаш ишлари учун масъул бўлган Ж.Собиров белгиланган муддатда газ тақсимлаш қурилмаларига ўрнатилган манометрларни давлат қиёсовидан ўлчамлаган, шунингдек, оғоҳлаштирувчи белги ҳамда пешлаҳаларни ўрнатмаган. Бу билан ишларни бехатар олиб бориш қоидалари ва йўриқнома талаблари бузилган.

"Шимолгазтаъминот" унитар

Баҳодир САРДОРОВ,
Хоразм вилоят прокуратураси
бўлим бошлиғи

корхонаси Хоразм вилоят ҳудудий бошқармаси томонидан мавсумга тайёргарлик бўйича 9298 та газ тақсимлаш қурилмаларидан 6851 та-сида текшириш ишлари амалга оширилган.

"Ўзтрансгаз" АҚнинг манзилли рўйхатида асосан жорий йилда вилоятимизда 24,4 км газ қурувларини мукаммал таъмирлаш режалаштирилган бўлиб, бу ишларга 414,2 млн. сўм маблағ сарфланиши режалаштирилган. Текшириш кўнигача 19,9 км узунликдаги газ қурувлари мукаммал таъмирланиб, режа 81,5 фоизга удалланган. Бундан ташқари, белгиланган режага биноан 8 та газ тақсимлаш қурилмаларидан 7 таси мукаммал таъмирланган. 12 та газ тақсимлаш қурувлари 8 тасида реконструкция ишлари олиб борилган. 8064 тасида синов ишлари бажарилган.

Куз-қиш мавсумига вилоят бўйича жами 34,9 минг тонна кўмир ёқилгиси жамғарилиши режалаштирилган бўлиб, амалда 11,6 минг тонна жамғарилган.

Газ босими ҳам ёки етиб бормайдиган муассасалар учун 3,1 минг тоннадан зиёд кўмир олиниши белгиланиб, шундан атиги 894 тонна "Ўқув таълим таъминот" давлат унитар корхонаси томонидан келтирилган. Шундан 117,7 тоннасини тарқатиш чоралари эса кўрилмаган.

Вилоят солиққин сақлаш бошқармаси тизимидида мавжуд 235 та тиббиёт муассасаларидан 35 таси марказлашган ҳолда иссиқлик манбаига уланган. 92 та даволаш-про-

филактика муассасалари ўзининг маҳаллий қозонхоналари орқали газ ва кўмир ёқилгиси билан истиқлол сабабли "Ўзбек кўмир" ОАЖ билан 23 млн. сўмга шартнома тузилган бўлиб, шундан атиги 6,8 млн. сўми молиялаштирилган. Ўрганиш кўнигача 483 тонна кўмир захираси ҳозирланган бўлиб, қолган 276 тонна кўмир олдинининг кечиктирилишида "Ўзбеккўмир" ОАЖ томонидан вилоят учун биржа савдоларига кўмир маҳсулоти кам қўйилаётганлиги сабаб бўлаётганлиги аниқланди.

Текшириш жараёнида бу масала юзасидан вилоят ҳокимлигига ахборотнома киритилиб, вилоят ҳокимлиги томонидан "Ўзбеккўмир" ОАЖ билан ушбу масаланинг ижобий ҳал қилинишига эришилди.

Юқорида аниқланган қонунбузилиш ҳолатлари бартаф этилмаса, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, жамият ва давлат манфаатларига жиддий зарар етказилишига сабаб бўлиши эътиборга олинди. "Шимолгазтаъминот" унитар корхонаси вилоят ҳудудий бошқармаси, халқ таълими ва соғлиқни сақлаш бошқармалари раҳбарлари қонунбузилишига йўл қўймадик ҳақида огоҳлантирилди. Қарор талабларини лозим даражада бажармаган қозонхона бошлиқлари Ж.Собиров ва А.Матжоновларга нисбатан маъмурий жавобгарлик тўғрисида иш қўзғатилди.

Шунингдек, вилоят прокуратураси органлари томонидан жойлардаги давлат текширув назорат органлари билан Урганч шаҳри ва барча туманларда назорат тадбирлари ўтказилиб, натижасига кўра қонунбузилишига сабаб бўлаётган шарт-шароитларни бартаф этиш тўғрисида жойларга 13 та тақдирнома киритилди. 115 нафар масъул мансабдор шахс ёзма равишда огоҳлантирилиб, 13 нафарига нисбатан интизомий чоралар кўрилди.

Бир сўз билан айтганда, куз-қиш мавсумига тайёргарлик ишларига масъул бўлган мутасаддиларнинг масъулияти оширилди.

Қонун ва шарҳ

Пиротехника буюмлари муомаласини тартибга солишнинг ҳуқуқий асослари

Мамлакатимизда соғлом ва баркамол авлодни тарбиялаш, ёшларнинг ўз ижодий ва интеллектуал салоҳиятини рўбга чиқариш, мамлакатимиз йилги-қизларини XXI аср талабларига тўлиқ жавоб берадиган ҳар томонлама ривожланган шахслар этиб воғга етказиш учун зарур шарт-шароитлар ва имкониятларни яратиш бўйича кенг кўламли аниқ йўналтирилган чора-тадбирларни амалга ошириш мақсадига, шунингдек, Ўзбекистон Республикасида 2010 йилнинг "Баркамол авлод йили" деб эълон қилинган муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Баркамол авлод йили" Давлат дастури тўғрисидаги Қарори қабул қилинди. Мазкур қарор билан "Баркамол авлод йили" Давлат дастури асосий вазифалар сифатида болалар ва ёшларнинг ҳуқуқ

ва манфаатларини ҳимоя қилишга, уларни баркамол ривожлантиришнинг ҳуқуқий асосларини мустаҳкамлашга қаратилган меъёрий-ҳуқуқий базани такомиллаштириш, амалдаги қонунчилик ҳамда меъёрий ҳужжатларга замон талабларига мос ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш эътироф этилди.

Мустақиллик байрами арафасида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг III-ялпи мажлисида маъқулланган "Пиротехника буюмлари муомаласи тартибга солиниши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни юқоридаги мақсадларни назарда тутди.

Давоми 6-бетда/

Ижтимоий адолатнинг муҳим омили

Юртимизда барча соҳалар каби ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолияти ҳам тобора такомиллаштирилиб, уларнинг инсон ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишдаги ролини янада ошириш борасида кўплаб чора-тадбирлар амалга ошириляптир. Бу эса жамиятда инсон ҳуқуқларининг нечоғлиқ муҳим эканлигини кўрсатиб бермоқда.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасида бўлиб ўтаётган бу борадаги тадбирлар ҳам бунинг яққол исботидир.

Жорий йилнинг 26 октябр кўни Олий Мажлис Қонунчилик палатасида Ўзбекистон "Адолат" социал-демократик партияси фракцияси ташаббусига кўра, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги билан ҳамкорликда ташкил этилган давра суҳбати ҳам ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятини янада такомиллаштиришга бағишланди. "Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятининг ҳуқуқий асосларини янада такомиллаштириш — ижтимоий адолатни қарор топтиришнинг муҳим омили сифатида" деб номланган давра суҳбатига Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари, суллар, прокуратура ва бошқа ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, тегишли вазирлик ва идоралар, илмий муассасалар ва олий ўқув юрталари вакиллари, ҳуқуқшунос олимлар, партия фаоллари, шунингдек, оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этишди.

Давра суҳбатига таъкидланганидек, Ўзбекистонда суд-ҳуқуқ ислохотлари изчиллик билан амалга оширилмоқда, бу борада ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва фуқаролик жамияти институтларининг фаолияти ҳамда вазифалари қамраб олинмоқда. Бундан ташқари, қонунчилик ташаббусига эга ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан таклиф этилаётган қонун лойиҳаларининг ҳаётга татбиқ этилиши қонунчилик тизимининг янада мустаҳкамлинишига туртки бўлаётгани алоҳида айтиб ўтилди.

Сўзга чиққан иштирокчилар, ўз соҳаларида такомиллаштирилиши ва қабул қилиниши лозим бўлган қонунлар юзасидан ҳам фикр билдирдилар.

Ўз муҳбиримиз

Обуна — 2011

Хурматли
юртдошлар!

Жамиятимизда ҳуқуқий маданиятни янада юксалтириш бугун олдимизда турган устувор вазифалардан эканлиги маълум. Бу жараён барча ҳуқуқий нашрлар қатори "HUQUQ" газетаси зиммаси-

га ҳам масъулиятли вазифалар юкмақда.

Шу маънода, "HUQUQ" газетаси ҳуқуқий демократик давлат ва эркин фуқаролик жамияти барпо этишнинг ҳуқуқий асослари, ижтимоий-сиёсий, ҳуқуқий ислохотларнинг мазмун-моҳияти, самарасини кенг тарғиб қилиш билан бир вақтда жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларнинг ҳар қандай кўринишига қарши жамоатчилик фикрини уйғотишни мақсад қилиб олган.

Суд-ҳуқуқ ислохотлари, прокуратура фаолияти, жиноят ва жазо, инсон ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимоясига оид энг сара, таҳлилий мақолалар газетхонлар эътиборига ҳавола этиб келинмоқда. Шунингдек, таҳририятимизга йўлланган ҳеч бир ҳат, ҳеч бир мурожаат эътиборсиз қолмайди.

2011 йилда ҳам "HUQUQ" газетаси Сизнинг энг яқин ҳамкорингиз бўлиб қолади. Газетамизда барча почта бўлимларида обуна бўлишингиз мумкин.

ОБУНА БЎЛИШГА КЕЧ ҚОЛМАНГ!

НАШР ИНДЕКСИ — 231

Мурожаат эътиборсиз қолмасин

Вилоят прокуратураси органоли томонидан "Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни талабларининг ҳокимият ва бошқарув идоралари, назорат қилувчи органлар ҳамда мансбдор шахслар томонидан бажарилишининг аҳоли мунтазам равишида ўрганиб борилмоқда.

Бу борада 2010 йилнинг 9 ойида қишлоқ ҳўжалиги ҳоҳсида қонунийликни таъминлаш ва ҳўжалик юритувчи субъектларнинг ҳўқуқларини ҳимоя қилиш йўналишида ўтказилган 12 та текшириш натижаси бўйича 108 та прокурор назорати ҳўжатлари қўлланилиб, прокурор тақдимнома ва қарорларига асосан 67 нафар шахс интизомий ва маъмурий жавобгарликка тортидди.

Текширишларда шунингдек, айрим мансбдор шахслар томонидан фуқароларнинг мурожаатларини ўз вақтида ва ҳолисона қўриб қикмасдан, сансоларликка йўл қўйилганлиги ҳолатлари ҳам аниқланди.

Масалан, Бойсун туман қишлоқ ва сув ҳўжалиги бўлими бошлиғи А.Бозоров фуқаролар ва юридик шахслардан бўлима келиб тушган мурожаатлардан 5 тасини нафақат ўз вақтида ҳал этмаган, балки орадан 3-4 ой ўтган бўлса-да, маълумларига жавоб бермасдан келган.

Ваҳоланки, "Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида"ги Қонуннинг 18-моддасида фуқаролар ва юридик шахсларнинг мурожаатларини қўриб қикмиш муддатлари белгиланиб, унга қўра ариза ёки шикоятлар масалани ҳоҳиятан ҳал этиши шарт бўлган давлат органига тушган кундан эътиборан бир ойгача бўлган муддат ичида, қўшимча ўрганишни ва текширишни талаб этмайди. Ариза ёки шикоятни қўриб қикмиш учун текшириш ўтказиш, қўшимча материаллар талаб

Хўшмамат БЕКМУРАТОВ,
Сурхондарё вилоят прокуратураси бўлими прокурори

қилиб олиш ёки бошқа чора-тадбирлар қўриш зарур бўлган ҳолатларда тегишли давлат органи раҳбари томонидан истисно тариқасида узоғи билан бир ойга узаётирилиши мумкин ва бу ҳақда ариза ёки шикоят берган шахсга маълум қилинади.

Текшириш натижаси бўйича "Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида"ги Қонун ҳўжатларини бузганлиги учун Бойсун туман қишлоқ ва сув ҳўжалиги бўлими бошлиғи А.Бозоровга нисбатан Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 43-моддаси билан маъмурий жавобгарлик тўғрисида иш қўзғатилди ва у суд томонидан маъмурий жаримага тортидди.

Шу каби қонунбузилиши ҳолатларига Қумқўрғон туман ер ресурслари ва давлат кадастр бўлими бошлиғи Н.Жумасев, бошлққ ўринбосари Б.Халилов, Олтинсой туман ер ресурслари ва давлат кадастри бўлими мутахассислари Н.Солиқов, Х.Мамаримов ва Б.Абдурауловлар ҳам йўл қўйишганлиги аниқланди, уларга нисбатан ҳам суд томонидан маъмурий жарималар қўлланилди.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг 2004 йил 10 декабрь кунги 37-сонли буйруғида, фуқаролар ва юридик шахсларнинг мурожаатларини қўриб қикмишда қонунийликни таъминлаш прокуратура органларининг энг муҳим вазифаларидан бири эканлиги белгиланб қўйилганлиги боис, бу борада аниқланган қонунбузилишларни бартараф этиш, мансбдор шахсларнинг жавобгарлиги ва масъулиятини оширишга алоҳида эътибор қаратиб келинмоқда.

Инсон меҳнати билан улутландади. Иислар ўтиб пенсия ёшига етган эса, давлат томонидан тайинланган пенсияни олиб, неварачевараси бағрида бўлишни орзу қилади. Аммо қарияларга давлат томонидан белгиланган ана шу пенсия пулларига ҳам қўз тиккан қимсаларнинг ўз нафсини қондириш учун қўлай фурсат пойлаб юришини ҳамма ҳам биласанмайдди. Жумладан, "Ўзбекистон почтаси" ОАЖ Сирдарё вилояти филиалига қарашли Сайхунбод почта алоқа тармоғида бш қазинабон бўлиб ишлаган М.Суноновнинг қўлидан миллион-миллион пуллар ўтар экан, қандай қилиб шу пулларни ўзиникига айлантириш фикри тинч қўймасди. Ўзига топширилган алоқа бўлимларига пенсия учун чиқарилаётган пулларнинг бир қисмини қўлга киритиш йўлларини ўйлар экан, охири "иложини топди". Дастлаб, ўзига ишонини топширилган бош кассага "Самарқанд" алоқа бўлими томонидан 2009 йилнинг 14 июль кунги чиқим қилинган 1 млн. сўмни МС-4 ҳамда МС-44 шаклларга 100 минг сўм дея, "Давлатбод" алоқа бўлими томонидан ўтказилган маблағни эса 95 минг сўм деб қўрсатиб, 2 млн. 115 минг сўмни талон-торож қилади. Озроқ вақт ўтган, бу ҳолдан ҳеч қим хабар топмаганидан руҳланиб кетиб, 18 сентябрь кунги "Бирлашган" ва "Шўразак" почта алоқа бўлимларидан чиқим қилинган 1 млн. 700 минг сўмни қозғода 170 минг қилиб ўзгартириб, яна "жизғишони" та уради. Айтмоқчи, 29 августда "Самарқанд", "Иттифок", "Ш.Раҳимов", "Нуро-

«Тадбиркор» газначи

Хусан ДАВРОНОВ,
Сайхунбод туман прокурори

та", "Истиқлол", "Бирлашган", "Ўзбекистон", "Ешлқ" каби алоқа бўлимларига чиқарилиши керак бўлган жами 35 млн. 500 минг сўм ўрнига 45 млн. сўм чиқарилаётгани ҳақида сохта маълумотларни қўйиш орқали ҳақиқатда чиқарилган суммага 10 млн. сўмни қўйиб ёзиб, хазинадан 10 млн. сўмлик бюджет маблағини ўзлаштириб юборади.

Шуниси ажабланарлики, Сайхунбод туман почта алоқа тармоғидаги маъсул шахслар ҳам бепарволик қилиб, унга жиноят содир этиши учун шароит яратиб беришган. Масалан, "Ўзбекистон почтаси" ОАЖ Сирдарё вилоят филиалига қарашли Сайхунбод почта алоқа тармоғи бошлиғи лавозимидан ишлаб, ўз вазифасига лоқайлик билан қараган Ж.Эгамқуловнинг ўз вазифасини лозим даражада бажармаганлиги туфайли давлат манфаатларига катта миқдорда зарар етказилган. Чунки у М.Сунонов томонидан чиқим қилинаётган пул маблағлари учун тайёрланган фармойишда қўрсатилган маблағларнинг тўғрилигини текшириб ҳам қўрмасдан раҳбар сифатида имзо чеккан. Ўзининг бепарволиги билан М.Суноновни қўллаб юборганлардан яна бири Айхумор Назаровдир. У муқаллам султандан бўлишига қарамай, "Ўзбекистон почтаси" ОАЖ Сирдарё вилоят филиалига қарашли Сайхунбод почта алоқа

тармоғида етакчи ҳисобчи, шунингдек, 2009 йил 18 сентябрь кунги М.Суноновнинг иш фаолияти устидан назоратчи бўла туриб, ўз хизмат вазифасига лоқайлик билан қараб, чиқим қилинаётган ҳўжатга эътибор бермай имзо чекиб юборган.

Мансбдор шахсларнинг ана шундай бепарволиги ва эътиборсизлиги натижасида Музаффар Сунонов томонидан давлат бюджетига 14 млн. 275 минг сўмлик зарар етказилган. Жиноят фош бўлиб, айбдор очилган, пенсия пулларини талон-торож қилган газначи ҳам, бепарволик қилган раҳбар ҳам қаттиқ пушаймонда қолдилар. Лекин энди пушаймон қилишдан фойда йўқ. Чунки М.Сунонов минг уринса ҳам пенсия пулларини ўз вақтида ололмади ҳўноб бўлган қариялар олдида ўзини оқлай олмайдди.

Суд ҳўқмига қўра айбдорларга ЖКнинг моддалари билан тегишли жазо тайинланди.

Тўғри, улар қилмишларига яраша жазога тортилдилар. Аммо, эгри қўлга тушган миллионлар гирлоби иқтисодиётимизга етказган зарарини, пенсия ва нафақаларини вақтида ололмаган одамларнинг руҳиятига етказган зиёни ҳеч нима билан қоплаб бўлмайди.

Олмоқнинг бермоғи бор...

Отабек Қўлдошев,
Қосон туман прокурори

табiiй газга улашиб, ундан ўзбошимчилик билан фойдаланиб келган ва "Қосонтумангаз" манфаатларига 4 923 504 сўмлик миқдорда зарар етказган.

Мазкур жиноят ишлари юзасидан ўтказилган суд муҳокамасида А.Ҳамидов ва Ф.Сирожев ўзларига нисбатан эълон қилинган айбга ихтиёрий равишда тўлиқ иқдорлик билдиришиб, "Жанубгазтаъминот" УҚнинг "Қосонтумангаз" филиалига кўп миқдорда зарар етказганликлари, бу филиал ҳодимлари томонидан ўтказилган текширишда аниқланди, ушбу ҳолат тегишли тартибда ҳўжатлаштирилганлигини, ҳозирги вақтда филиалга етказилган моддий зарарни тўлиқ тўлағаниклари ва фуқаровий даъвогардан кечирим сўраганиклари ва қилган ишдан пушаймонда эканликлари баён этиб, жиноят ишини ярашув асосида тутатишни сўрадилар.

Айбдорлар ва фуқаровий даъвогарнинг илтимослари қондирилиб, иккала айбдорга нисбатан қўзғатилган жиноят иши ЖПКнинг 84-моддаси 4-қисмига асосан тутатилди.

А.Ҳамидов ва Ф.Сирожевлар томонидан фуқаровий даъвогар Ф.Раҳмоновга етказилган моддий зарар қопланганлиги қайд этилди.

Суднинг аралашуви билан ҳақ жойида қарор топди. Аммо маҳалла оқсоқоли ва бошқа фаоллар қаёққа қарашли? Нега улун бундай ўзбошимчилик ва қонуний хатти-ҳаракатини қўриб қўрмасликка олишди? Улар маҳалла ҳудудида назоратни қучайтиришлари, газни тежаш чорасини қўришлари керак эмасми? Олмоқнинг бермоғи борлигини қонунбузарларга тушунтириш маҳалла оқсоқоли ва фаолларнинг иши эмасми? Табиий газни тежамкорлик билан ишлатиш, вақтида қарзларни тўлаш ишларини фақат газ таъминоти қорхонаси ҳодимларининг қучи билан амалга ошириш қийин. Бу вазифани маҳалла оқсоқолари, ширкат раислари, посбонлар, участка солиқ инспекторлари билан ҳамжамхатликлари билан амалга ошириш мумкин. Шунда сарфланган газ ҳисоби тўғри йўлга қўйилди. Табиий бойлик тежалли ва тўловлардан пул тушуми яхшиланади. Аҳоли газ билан ултусиз таъминланиб, истеъмолчиларга намунали хизмат қўрсатишининг имкони туғилади.

Нопок йўлнинг охири

Адҳамжон НУРБЕКОВ,
СВОЖДҚДҚ Департаментининг Чортоқ туман бўлими катта суриштирувчиси

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Ултуржи савдо фаолиятини лицензиялаш тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш тўғрисида"ги 242-сонли Қарориди шундай талаб мавжуд: ултуржи савдо фаолиятини амалга ошириш учун лицензия олиш шарт. Бизнингча, ушбу талабдан бу соҳада фаолият юритишга бел боғлаган ҳар бир шахс хабардор бўлиши лозим.

"Танжиравон Чортоқ қурилиш таъмир" МЧЖ 2006 йилда давлат рўйхатидан ўтган. Аммо унинг илк одимлариёқ гайриқонуний хатти-ҳаракатлар эъзига бошланган экан.

Беш нафар таъсисчилдан иборат жамият махсус рухсатномага эга бўлмаган ҳолда иш бошлаган ва ўтган уч йил давомида 121.619.8 минг сўмлик ултуржи савдо фаолиятини амалга оширган. Бироқ жамиятдаги маъсул шахслар ҳам, таъсисчилар ҳам бу ишнинг охири яхшиликка олиб бормаслиги ҳақида йўлаб ҳам қўришмаган. Аксинча, МЧЖ раҳбари М.Паттаев бош ҳисобчи Л.Клименко билан ўзаро жиноий тил бириктириб қўя қолган.

М.Паттаев, Л.Клименко ўтган йиллар давомида жами 6.572.500 сўм солиқ ва мажбурий тўловларни солиқ ҳисоботларида камайтириб қўрсатиб, тўлашдан бўйин товлаб келганлар.

— Жамиятда дебитор ҳамда кредиторлик қардорлиқнинг мулдари ўтиб кетгани, шунингдек, ҳамкорлар томонидан тўловларнинг вақтида ўтказилмаганлиги ушбу ҳолат юзига келишига сабаб бўлди...

Директорнинг қўрсатмалари уни эшитган ҳар бир қишга шунчақ ўзини оқлашдек туюлади. Боиси, гари қюрориди ҳолатни бирозгина лоқайлик оқибати деб баҳоласак, уларнинг иш бошидан лицензиясиз фаолият олиб борганликлари қандай изоҳлаш мумкин?..

— Келгусида лицензия олинишни таъминлаймиз...

Бу ҳам МЧЖ раҳбарининг таъкиди. Бироқ "ғишт қолдиган қўчга" бу уринишнинг фойдаси бўлармикан?

Юқоридиги шахслар ҳам ўзлари танлаган ноконуний хатти-ҳаракатлар жавобини беришга мажбур бўлдилар. Улар етказилган зарарни бартараф этгани ҳолда 2 йил муддатда мансбдорлик ва моддий жавобгарлик давомида ишда ишқўқдан маҳрум этилдилар. Шунингдек, маълум миқдорда жарима жазосига ҳам тортилдилар.

Амнистия — инсонпарварлик намунаси

Ота-боболаримиз азалдан йиқилганни сўяб, адашганга тўғри йўл кўрсатиб келган. Истиқлол йилларида ҳам юртимизда ана шундай инсоний қадриятларга, бағрикенглик таъминларига эътибор янада кучайди. Бунини амнистия тўғрисидаги ҳужжатлар мисолида ҳам кўришимиз мумкин. Олий Мажлис Сенатининг давлатимиз Раҳбари тақдирномасига биноан чиқарган "Ўзбекистон Республикаси мустақиллиги эълон қилинганлигининг ўн тўққиз йиллиги муносабати билан амнистия тўғрисида"ги Қарори бу борадаги яна бир муҳим қадам бўлди.

Маъмур қарорда аёллар, жиноят содир этган вақтда 18 ёшга тўлмаганлар, қарор кучга киргунга қадар 60 ёшга тўлмаган эркаклар ҳамда чет эл фуқаролари, эҳтиётсизлик оқсидида жиноят содир этган шахслар, шунингдек, ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноят содир этганлиги учун биринчи марта ҳукм қилинган шахсларни озод этишга алоҳида эътибор қаратилган.

Шу билан бирга, юқоридаги қонун ҳужжатларига асосан, биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлари, ушбу қарор кучга киргунга қадар бир йилдан ошмаган муддат ичида қонунда белгиланган тартибда жазони ўташга тўқсизлик қиладиган оғир касалликка чалинган деб топилган шахслар, шу билан бирга бошқа бир қанча эҳтиётсизлик оқсидида жиноят содир этганлар, тузалиш йўлига ўтган шахслар ҳам афв этилади. Фақат жавобгарликни оғирлаштирадиган ҳолатларда қасддан одам ўлдирилганларга ушбу қарор татбиқ этилмайди.

Қарор ижросини мукаммал ва тўлиқ таъминлаш масаласига Наманган шаҳар прокуратураси томонидан ҳам жиддий эътибор қаратилмоқда.

Рустамжон УМАТАЛИЕВ,
Наманган шаҳар прокурори

ратураси томонидан ҳам жиддий эътибор қаратилмоқда. Хусусан, бу борада жазони ижро этиш муассасалари, суд, ички ишлар, соғлиқни сақлаш, Меҳнат ва аҳолини иш билан таъминлаш ҳамда ижтимоий ҳимоя қилиш идоралари билан ўзаро ҳамкорлик йўлга қўйилган.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, Жиноят ишлари бўйича Наманган шаҳар судига шаҳар прокуратураси томонидан 17 та жиноят ишлари бўйича 46 нафар шахсга, айбллик масаласини ҳал қилмай туриб 6 та материал бўйича 18 нафар шахсга, шаҳар ИИБ тергов бўлими томонидан 32 та жиноят ишлари бўйича 65 нафар шахсга нисбатан маъмур Қарорнинг қўлланилиши юзасидан илтимосномалар киритилган.

Ҳозирга қадар жиноят ишлари бўйича Наманган шаҳар суди томонидан 83 та жиноят ишлари бўйича 10 нафар вояга етмаганлар, 19 нафар аёллар, 10 нафар эҳтиётсизлик оқибатида жиноят содир эт-

ганлар, 40 нафар ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноят содир этганлиги учун биринчи мартаба ҳукм қилинганлар, 44 нафар унча оғир бўлмаган жиноят содир этганлиги учун ҳукм қилинганлар, жами 124 нафар шахсга нисбатан амнистия тўғрисидаги қарор қўлланилиб, жазодан озод қилинди. Шу билан бирга, қарорнинг 1-2 бандларида қайд қилинган шахслар томонидан содир этилган жиноятлар юзасидан олиб борилаётган барча тергов ишлари ва судда қўрилмаган ишлар тугатилди.

Шунингдек, амнистия Қарорига асосан, шаҳар ИИБ ХООб томонидан 11 нафар жазодан озод қилинган шахс профилактик ҳисобга қўйилиб, уларга моддий ёрдам олиш учун йўланмалар берилган ҳамда 10 нафари ишга жойлаштириш мақсадида шаҳар бандликка кўмаклашиш марказига юборилган. Айни пайтда улардан 2 нафари иш билан таъминланиб, қолган 8 нафарини ишга жойлаштириш чоралари кўрилмоқда. 1 нафари эса касаллиги сабабли даволаниш учун шифохонага жойлаштирилди.

Қарорнинг моҳиятини фуқаролар ҳамда амнистия татбиқ этилиши куталаётганларга тушунтиришда мутасадди ташкилотлар кўмағига таянилмоқда. Зеро, озод қилинаётган-

ларнинг ҳаётда ўз ўринларини топишлари кўмаклашиш жараёнидан ҳеч ким четда турмаслиги, жамиятимизни соғломлаштиришда барча юртдошларимиз фаол иштирок этиши мақсадга мувофиқдир.

Шаҳар прокуратураси жазодан озод қилинганларга тегишли тиббий ва моддий ёрдам кўрсатилишини ҳам доимий назоратга олган.

Озодликка қайтган шахслар шахар ҳокимлиги ижтимоий кўникма марказига мурожаат қилиб, ҳар бири энг кам ойлик иш ҳақининг 6 баробари миқдорда ёрдам пули олишмоқда. Шаҳар ИИБ паспорт бўлими жазони ижро этиш муассасаларидан қайтган, афв этилганларни йўқолган ёки амал қилиш муддати тугаган ҳужжатлари ўрнига янги фуқаролик паспортларини расмийлаштириб бермоқда.

Эътиборли томони шундаки, бу йил ҳам амнистия тўғрисидаги қарорга асосан таққиланган ташкилотлар фаолиятидаги иштироки, улар таркибда тинчлик ва хавфсизликка ёки жамоат хавфсизлигига қарши жиноятлар содир этганлиги учун биринчи марта ўн йилдан кўп муддатга озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинганлар кечирилмоқда. Уларга нисбатан амнистия қарорини қўллашда қилмишларидан пушаймон бўлиб, тузалиш йўлига қатъий ўтган-

ликлари ҳам ҳисобга олинади.

Аммо айрим фуқаролар амнистия туфайли озодликка чиқиб ҳам соғлом турмуш кечиршни ўйламайдилар. Ҳалол меҳнат орқали гуноҳларини ювиш ўрнига яна қайта жиноят кўчасига қирадилар. Бундай шахслар қарорнинг 8-моддаси "а" бандида кўрсатилганидек, афв қилинмайдилар. Ўта хавfli рецидивистлар, жазони ўташ тартибини мунтазам бузаётганлар, муқаддам афв этиш ёки амнистия тартибиде жазодан озод бўлган, яна қасддан жиноят содир этганларга амнистия татбиқ этилмайди.

Мамлакатимизнинг амалдаги қонунлари, аввало, инсон манфаатларига хизмат қилиши билан аҳамиятлидир. Айни шу таъминли инсон манфаатлари устуворлигига, жамиятимизда демократик жараёнларнинг изчил ва тезкор ривожланишига омил бўлмоқда.

Шу маънода, амнистия тўғрисидаги қарор ҳам бағрикенглик ва инсонпарварликнинг, ҳалқимизга хос ўзбекиона кечиримлиликнинг олий намунасидир. Шундай экан, амнистия туфайли озодликка чиқиб, оиласи, яқинлари, ёрудуслари бағрига қайтган фуқаролар соғлом турмуш тарзига қўниқиб, жиноятга қайта қўл урмаслиги учун тўғри йўлга тушиб олишлари лозим. Зеро, кўпчилик олдида боши бир бор эгилган киши иккинчи марта шундай хато қилишдан чўчигани сингари, қора курсига ўтириб, қамоқхона "таъми"ни тогган қимса борки, бундай қисматни ўзига раво кўрмаслиги тайин.

Мурожаатлар эътиборда

Ўзбекистон Республикасининг "Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида"ги Қонунда ариза, шикоят ва тақлифларнинг мақсади, уларни давлат идораларига бериш тартиби билан бирга уларни кўриб чиқиш тартиби, мурожаатларга эътиборсизлик учун жавобгарлик масалалари белгилаб қўйилган. Бир сўз билан айтганда, ушбу қонун фуқароларга ва Ўзбекистонда яшовчи бошқа шахсларга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини амалга оширишга ёрдам беради.

Анджон вилоят прокуратураси органлари томонидан, фуқаролар ва юридик шахсларнинг мурожаатлари билан ишлашда "Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида"ги, "Прокуратура тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси қонунлари, Бош прокурорнинг 2004 йил 10 декабрдаги "Фуқаролар ва юридик шахсларнинг мурожаатлари кўриб чиқишда қонунийликни таъминлаш тўғрисида"ги 37-сонли Буйруғи ҳамда 2006 йил 27 ноябрдаги 65-сонли буйруғи талабларидан келиб чиққан ҳолда назорат фаолияти амалга оширилмоқда.

Мурожаатлар билан ишлашда фуқаролар ва юридик шахсларнинг ижтимоий, иқтисодий, сиёсий ва шахсий ҳуқуқлари ҳамда эркинликлари бузилаётганлиги тўғрисидаги ҳолатларга, прокуратура аралашуви талаб қилинадиган ҳолатларда уларнинг бузилган ҳуқуқларини тиклаш ва манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича қонуний чоралар кўриш, тадбиркорлар ва фермерларнинг мурожаатларига алоҳида эътибор қаратилиб,

Зафарбек ҒУЛОМЖОНОВ,
Анджон вилоят прокуратураси бўлими
катта прокурори

прокурор назорати ҳужжатлари орқали ушбу субъектларнинг қонуний манфаатлари ҳимоя қилинмоқда.

Таҳлил натижаларига кўра, жорий йилнинг 9 ойи давомида вилоят прокуратурасига жами 4517 та мурожаат келиб тушган бўлиб, улардан 1745 таси бевосита прокуратура органларида ҳал этилиб, 356 таси қаноатлантирилган. 2725 таси ҳал этиш учун бошқа муассасаларга юборилиб, 256 таси тергов ҳаракатлари олиб борилаётган жиноят ишларига қўшилган. 1823 таси эса ҳал этиш учун қўйи прокуратурага юборилган. Мурожаатлар юзасидан идоравий назорат тўғрисидаги таътилнинг сабабли ўтган давр мобайнида ариза ва шикоятлар юзасидан текширишлар белгиланганидан ортиқ муддатда ўтказилишига йўл қўйилмаган.

Бундан ташқари, фуқароларни бевосита меҳнат жамоаларида қабул қилишга

алоҳида эътибор қаратилиб, маҳкама ходимлари ва шаҳар-туман прокурорларининг меҳнат жамоаларида қабул қилиш графиклари ишлаб чиқилган ва унинг ижроси устидан прокуратура раҳбарияти назорати ўрнатилган.

Масалан, жорий йилнинг май ойида тадбиркор С.Ташлановнинг Бўз туман прокуратураси "Улугнор-Мазилсой" ирригация тизими ҳавза бошқармасига кўрсатилган 4,6 млн. сўмлик техника хизматлари учун ҳақлари тўланмасдан келинаётганлиги ҳақидаги мурожаати юзасидан текшириш ўтказилган.

Натижаларга кўра, вилоят ҳўжалик судига даъво аризаси киритилиб, судда қўриш жараёнида хизмат учун ҳақнинг ундириб берилиши таъминланди. Айбдор шахсларга нисбатан интизомий ва маъмурий жавобгарликка доир ишлар қўзғатилди.

Шунингдек, Шаҳрихон туманидаги "Уришева Онархон боғи" фермер ҳўжалиги раҳбари Т.Асронқуловнинг Қорақалпоғистон Республикаси "Тахиятошдон" ОАЖга етказиб берилган дон маҳсулотлари учун 1,6 млн. сўм пулларни ундиришга ёрдам сўраб ёзган аризаси бўйича ўтказилган текшириш давомида қарздорлик тўлиқ бар-тарф этилди.

Шаҳрихон туманидаги "Чўжалик Пахтакор соҳовати" сувдан фойдаланувчилар уюшмаси ишчиси Н.Мелиев ва уюшманинг бошқа ишчилари иш ҳақлари ўз вақтида тўланмаётганлиги сабабли туман прокуратурасига амалий ёрдам сўраб мурожаат қилган. Маъмур мурожаат бўйича текшириш ўтказилганда уюшма мансабдорлари томонидан ишчи-хизматчиларга иш ҳақлари асосиз равишда тўланмай келинаётганлиги аниқланган.

Уюшма раҳбарий Т.Қамбаров ва бош ҳисобчиси О.Нурматовларга нисбатан МЖТК 49-моддаси билан маъмурий иш қўзғатилиб, қонунбузилиши, унинг ке-

либ чиқиш сабаблари ва бунга имкониёт берган шарт-шароитларни бартараф этиш тўғрисида "Чўжалик Пахтакор соҳовати" СФУга тақдирнома ҳамда ишчиларнинг манфаатларини қўлаб, фуқаролик ишлари бўйича Бўз туманлараро судига 3,7 млн. сўм иш ҳақларини ундиришга доир даъво ариза киритилди.

Шу каби, Қўрғонтепа туманидаги "Самошертектил" қўшма корхонаси ишчиларига тўланиши лозим бўлган нафақа пуллари корхона мансабдорлари томонидан тўланмаётганлиги ҳақида туман прокуратурасига ёзилган ариза юзасидан текшириш ўтказилганда ҳам айрим қонунбузилиш ҳолатлари аниқланди. Жумладан, корхона ишчилари Н.Обидова, Ф.Абдуллаева, Э.Абидова, Д.Саримсокова ва Б.Солиевалар ўтган йилнинг турли ойларида туғруқ таъти-лига чиқиб фарзанди бўлишгач, корхона маъмуриятига 2 ёшгача бола тарбияси учун тўланиши лозим бўлган нафақалар хусусида мурожаат қилишган экан. Лекин корхона мансабдорлари турли баҳоналар билан уларга жами 3 млн. 500 минг сўм нафақа пулларини тўлашни пайсалга солиб келишган. Туман прокуратурасининг аралашуви билан юқорида кўрсатиб ўтилган ишчи-хизматчиларга нафақа пулининг нақд пулда тўланиши таъминланди. Корхона раҳбар ва бош ҳисобчиларнинг жавобгарлик масаласи қатъий ҳал этилди.

Вилоят прокуратураси органларида фуқаролар ва юридик шахсларни қабул қилиш, мурожаатларни қонунда белгиланган тартибда тўлиқ ва сифатли кўриб чиқиш ва ҳал этишга қаратилган тегишли чора-тадбирлар белгиланиб, маъмур йўналишдаги прокурорлик назорати янада кучайтирилади.

2010 йил — Баркамол авлод йили

Ҳар биримиз масъулмиз

Болаларга ҳар қандай давлатда алоҳида ҳимоя олинган шахс сифатида қаралади. Бундан бизнинг давлатимиз ҳам мустасно эмас. Давлат фаолиятининг турли соҳаларида ўсиб келаётган авлодга нисбатан алоҳида ғам-ўрлик қилинади. Вояга етмаганлар қариялар, ногиронлар, ҳомиладор аёллар билан бир қаторда ўз ҳуқуқ ва манфаатларининг алоҳида ҳимоясига муҳтождирлар.

Вояга етмаган шахсга алоҳида ғам-ўрлик қилиш унга хос бўлган бир қатор хусусиятлар билан белгиланади, масалан, ҳимоясизлик, ёрдамга муҳтожлик, ҳаётий тажрибанинг етишмаслиги, қўнғилчанглик ва тақлид қилишга мойиллик, юқори даражада ҳиссиётга берилувчанлик, таъсирчанлик. Вояга етмаганларнинг ўзига хос хусусиятларидан яна бири, кузатилаётган ҳодисалар ҳақидаги маълумотларни ноадекват қабул қилиши, эслаб қолиши ва ифода-лашида намоён бўлади.

Мамлакатимизда ёшларга эътибор давлат сиёсати даражасига кўтарилган. Мамлакат келажаги ёшлар қўлида экан, маънавий ва жисмоний жиҳатдан баркамол инсонни тарбиялаш - биз учун миллий эҳтиёжга бўлиб қолмасдан, балки умумдавлат аҳамиятига эга бўлган гоят долзарб масаладир.

2008 йилнинг мамлакатимизда "Ёшлар йили", 2010 йилнинг "Баркамол авлод йили" деб эълон қилиниши юртимизда ёшларга берилётган эътиборнинг яққол тасдиғидир.

Президентимиз Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида таъкидлаганидек: "Аввало, биз, яъни халқимиз ва давлатимиз, ҳар қайси инсон ниманики ўз олдимизга мақсад қилиб қўйган бўлмайлик, қандай буюқ ишларни амалга оширишга интильмайлик, барча олижаноб ҳаракатларимизнинг негизидан нима туради

деган саволга табиийки, барча эзгу ниятларимизнинг марказида фарзандларимизни ҳам жисмоний, ҳам маънавий жиҳатдан соғлом қилиб ўстириш, уларнинг бахту саодати, фаровон келажагини кўриш, дунёда ҳеч кимдан кам бўлмайдиган авлодни тарбиялаш орзуси туради, деб жавоб берамиз".

Бугунги кунда вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш борасида прокуратура органлари томонидан муайян ишлар амалга оширилмоқда.

Вояга етмаганларнинг ҳуқуқий ҳимоясини таъминлашда асосий эътибор, уларнинг ижтимоий муҳофазаси ва таълим-тарбиясига оид қонунлар ижросига қаратилмоқда.

Республика Бош прокуро-

Ш.ҲАЙДАРОВ,
Навоий вилоят прокурорининг
катта ёрдамчиси

рининг қонунчилик ташаббуси ваколатидан фойдаланиб, Бош прокуратура томонидан "Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси тўғрисида"ги Қонун лойиҳаси ишлаб чиқилиб, парламент муҳокамасига киритилди. 2010 йилнинг август ойида ўтказилган Олий Мажлис Семинининг учинчи ялпи мажлисида ушбу Қонун қабул қилинди.

2010 йилнинг 10 ойида Навоий вилоятида вилоят прокуратураси вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссия, ички

ишлар органлари ва бошқа мутасадди идоралар билан ҳамкорликда вояга етмаганлар ҳуқуқбузарлиги ва қаровсизлигининг олдини олиш борасида бир қатор ишлар амалга оширилмоқда.

Ўтказилган профилактик тадбирлар давомида жорий йилнинг 10 ойида 2013 нафар тартиббузарлик содир этган, адашган ва ташлаб кетилган вояга етмаганлар аниқланиб, ички ишлар органларига, профилактика хоналарига олиб келинган. Уларнинг 1396 нафарини мактаб ўқувчилари, 462 нафарини ўрта махсус касб-хунар таълими муассасалари ўқувчилари ташкил қилади.

Шунингдек, жиноят содир этишга мойил бўлган вояга етмаганларга нисбатан 369 та, фарзандларини ўқитиш, тарбиялаш борасида ўз вазифаларини бажармаган ота-оналарга нисбатан 152 та тақдимнома туман ва шаҳар ҳокимликлари ҳузуридаги комиссиялар томонидан кўриб чиқилиб, тегишли чоралар кўрилган.

185 нафар "тарбияси оғир" вояга етмаганлар ва 43 та "нотинч оила"лар профилактик ҳисобга олиниб, шу би-

лан бирга 266 нафар вояга етмаганлар, 64 нафар фарзандлари тарбиясига салбий таъсир кўрсатувчи ота-оналар профилактик ҳисобдан чиқарилди.

2010 йилнинг 10 ойи давомида жиноят содир этишда иштирок этган вояга етмаганлар сони ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 4,3 фоизга камайишига эришилди.

Вилоят ИИБ "Вояга етмаганларга ижтимоий ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш маркази"га 114 нафар вояга етмаганлар туман ва шаҳарлардан олиб келиниб, уларнинг 17 нафарини ташлаб кетилган ва адашиб қолган, 20 нафарини махсус муассасаларга юборилганидан, алоҳида шароитга муҳтож бўлган, 75 нафарини оиласидан ўзбошимчалик билан чиқиб кетган, давлат томонидан ёрдам кўрсатилишига муҳтож бўлган ва шахси аниқланмаган вояга етмаганлар ташкил қилади.

Болалар қаровсизлиги ва назоратсизлигининг олдини олиш, ота-онаси қаровсиз қолган болаларнинг шахсий ва мулкӣ ҳуқуқларини ҳимоялаш, умумтаълим мактабларининг 9-синф битирувчиларини таълимнинг кейинги босқичига тўлиқ жалб этилиши ҳамда ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари битирувчиларини бўш ва квоталанган иш ўринларига қабул қилиниши бўйича прокурор назоратини кучайтириш лозим.

Муҳтарам Президентимиз таъкидлаганидек, "Халқаро ҳамжамият ва тараққий топган мамлакатлар қаторига кўтарилиш учун ҳаракат қилаётган жамият, биринчи навбатда, бугун униб-ўсиб келаётган фарзандларининг ҳар томонлама баркамол авлод бўлиб ҳаётга кириб боришини ўзи учун энг улғу, керак бўлса, энг муқаддас мақсад, деб билади".

Ёш авлод — бизнинг келажагимиз. Шундай экан, уларнинг ҳар томонлама баркамол бўлиб вояга етишида ҳар биримиз масъулмиз. Бу эса биздан ҳамжihatликни талаб этади.

Ҳунарли бўлишди, аммо...

Оқолтин туман прокуратураси томонидан 2008-2009 йилларда ўрта махсус касб-хунар коллежини битирган ўқувчиларнинг иш билан таъминланишининг аҳволи ўрганилганда бир қатор қонунбузилиш ҳолатларига йўл қўйилганлиги маълум бўлади.

Аниқланишича, тумандаги 3 та коллеж маъмурияти томонидан 503 нафар битирувчининг 488 нафар ёки 97 фоизи ишга жойлаштирилганлиги тўғрисида туман ҳокимлиги, касб-хунар коллежлари ва бандликка кўмаклашувчи марказ томонидан вилоят ҳокимлиги ҳамда бошқа тегишли идораларга маълумотлар тақдим этилган. Битирувчиларни ишга жойлаштиришга масъул бўлган туман ҳокимлиги ва бандликка кўмаклашувчи марказ, коллеж директорлари ва бошқа шахсларнинг ўз вазифаларини бажаришга эътиборсизлик ва масъулиятсизлик билан муносабатда бўлганликлари оқибатида битирувчиларнинг 337 нафари ёки 66,9 фоизи ишга жойлаштирилмаганлиги маълум бўлди.

Хусусан, туманимиздаги Фарғона кишлоқ ҳўжалик касб-хунар коллежини битирган 148 нафар ёки 68,9 фоиз, Оқолтин туманидаги Фарғона кишлоқ касб-хунар коллежини тугатган Д.Қобулова, З.Мадаминаова, Р.Мингалиева, Ё.Темирова, Н.Эгамбердиева ва Х.Таваккаловларнинг туманининг Фарғона шаҳарчасидаги "Улғубек Эркин нури" хусусий корхонасига ишга жойлаштирилганлиги тўғрисида далолатнома тузилган. Бироқ юқорида таъкидланган коллеж битирувчилари ҳақиқатда ишга жойлаштирилмасдан, коллеж раҳбариятининг илтимоси билан хусусий корхона раҳбари томонидан ўқувчилар ишга жойлаштирилганлиги ҳақидаги далолатномага муҳр ва имзо қўйиб берганлиги аниқланди.

Қуйидаги мисолларга эътибор қаратсак, аҳвол анча ойдинлашади. Оқолтин туманидаги Фарғона кишлоқ касб-хунар коллежини тугатган Д.Қобулова, З.Мадаминаова, Р.Мингалиева, Ё.Темирова, Н.Эгамбердиева ва Х.Таваккаловларнинг туманининг Фарғона шаҳарчасидаги "Улғубек Эркин нури" хусусий корхонасига ишга жойлаштирилганлиги тўғрисида далолатнома тузилган. Бироқ юқорида таъкидланган коллеж битирувчилари ҳақиқатда ишга жойлаштирилмасдан, коллеж раҳбариятининг илтимоси билан хусусий корхона раҳбари томонидан ўқувчилар ишга жойлаштирилганлиги ҳақидаги далолатномага муҳр ва имзо қўйиб берганлиги аниқланди.

Оқолтин ижтимоий-иқтисодиёт коллежи битирувчилари М.Умурзоқова, Қ.Қўшмонова, Н.Мансурова, Э.Юсу-

пов, Т.Маманов ва О.Ҳамиджоновлар ҳам Сардоба ПТК АЖга ишчи вазифасига қабул қилинган. Аммо коллеж раҳбариятининг илтимоси билан акциядорлик жамияти ходимлар бўлиш томонидан битирувчилар ишга жойлаштирилганлиги ҳақидаги далолатномага муҳр ва имзо қўйиб берилган.

Коллеж битирувчиси Ф.Жабборов тумандаги "Нихол" болалар боччасига лаборант вазифасига ишга қабул қилинганлиги ҳақида ҳужжатлар расмийлаштирилган. Ваҳоланки, болалар боччасида бундай вазифа мавжуд эмаслиги аниқланди.

Туман прокуратураси томонидан коллеж битирувчиларининг ишга қабул қилинганлиги тўғрисида меҳнат шартномаси тузилиб, ҳақиқатда уларни ишга олмаган 10 та ҳўжалик юритувчи субъектларнинг масъул ходимларига нисбатан МЖТКнинг 49-моддаси 2-қисми билан маъмурий жавобгарликка доир ишлар кўзгатилади.

Шунингдек, коллеж битирувчиларини ишга жойлаштиришга масъул этиб бириктирилган, лекин бу вазифаларни лозим даражада бажармаган 3 та коллежнинг 15 нафар педагог

Муродқосим ЭШНАЗАРОВ,
Оқолтин туман прокурори

ходими қонунбузилишига йўл қўймаслик ҳусусида расман огоҳлантирилди.

Туман прокуратураси томонидан мазкур қонунчилик ижроси юзасидан ўтказилган текшириш натижаларига кўра, вилоят ўрта махсус, касб-хунар таълими, вилоят меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофазаси қилиш бош бошқармаларига ва туман ҳокимлига тақдимномалар қилинди. Оқолтин туман Фарғона кишлоқ ҳўжалик касб-хунар коллежи ва Оқолтин ижтимоий-иқтисодиёт касб-хунар коллежи директорлари ҳамда шу коллежларнинг 3 нафар ўқитувчиси интизомий жавобгарликка тортилдир. 3 нафар коллеж директори ўринбосари, 15 нафар педагог ходимлар ҳамда туман ҳокимининг ўринбосари қонунбузилишга йўл қўймаслик ҳусусида огоҳлантирилди. 10 та ҳўжалик юритувчи субъектларнинг масъул ходимларига нисбатан МЖТКнинг 49-моддаси 2-қисми билан маъмурий жавобгарликка доир ишлар кўзгатилади.

Талон-торожликдан сугурталанмаган «Агросуғурта»

Сугурта хизмати ҳақида сўз кетганда ҳаётни, автотранспорт воситаларини каби ўнлаб сугурта турлари кўз олдимизга келади. "Агросуғурта" хизмати эса қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштирувчиларнинг оғирини енгил қилувчи, ҳосилдорликка зарар етса, уни қоплаш учун ёрдам берувчи ташкилотлардан ҳисобланади.

"Ўзгросуғурта" ДАСК Жиззах вилоят дирекциясининг Зафаробод туман бўлини маси фаолиятини ўрганган текширувчилар бир нарсга ҳайрон қолишган бўлса ажаб эмас. Чунки бу идора ходимлари сугурта хизмати билан шуғулланишса-да, ўз жамоаларини талон-торожликдан сугурта қилишни унуттишган экан. Акс ҳолда бўлини раҳбарлари унинг маблағини ўз манфаатлари йўлида "торқилайверганликлари" оқибатида етказилган зарарни ўз ҳисобларидан эмас, сугурта қопламасидан ёпган бўлишарми?

Эркин Таджиев ушбу бўлинмада 2008 йилнинг январидан 2009 йил 14 июлига қадар бошқарувчи-менеджер лавозимда, Мамадали Артиқов 2005 йилдан 2009 йил сентябрга қадар бош ҳисобчи вазифасида, Ойбек Зарипов эса 2005 йилдан андрайтер ва хазиначи вазифасини бажарувчи бўлиб ишлаб келишган.

Ушбу мутасаддиларнинг ўзаро тил бириктирилгани оқибатида давлатнинг миллионлаб маблағи ўзлаштирилади. Жумладан, ўнлаб тўлов қайдномалари орқали 2009 йилнинг январидан август ойига қадар 5.532.718 сўм нақд пулни иш ҳақлари мавжуд бўлмаган ишчи-хизматчиларга тарқатилди, дея ҳужжатлаштирилади. Бунинг учун эса, тўлов қайдномалари ва чиқим хазина ордерларига сохта маълумотлар киритиб, давлат сугурта маблағини талон-торож қилишади.

Э.Таджиев ва бош ҳисобчи М.Артиқовларнинг фаолияти ўрганилганда маълум бўладики, 2008-2009 йиллар давомида улар тўлов топшириқномалари асосида М.Исроиловага 400 минг, М.Ўтамуродовга 30 минг, К.Муҳаммадиевага 120 минг, М.Артиқовга 2 млн. 811 минг, У.Маҳмудовга 400 минг, А.Қосимовга 498 минг, Б.Тошбоевга 1 млн. 378 минг, О.Зариповга 3 млн. 920 минг, С.Ризаевга 3 млн. 240 минг сўм каби, жами 14 млн. 422 минг 751 сўм пул ўтказиб беришади.

Бундан ташқари, шу даврда расмий равишда ишланмайдиган фуқароларга ҳам 2 млн. 710 минг сўм пулни тўлов топшириқномалари орқали уларнинг номларидаги жамгарма ҳисобларига иш ҳақлари учун ўтказиб берилади. Шунингдек, улар 2009 йилнинг 9 февралидан 4 августигача жами 631.600 сўмни ҳодимларнинг иш ҳақидан коммунал тўловлар учун ўтказиб, сўнгра бу тўловларни иш ҳақларидан ўшлаб қолишни "унутишади". Натижада 17 млн. 764 минг 351 сўм миқдордаги давлат сугурта маблағлари ўзлаштирилади.

Бу орада Э.Таджиев бўлинма бош ҳисобчиси вазифасига ишга олинган Ш.Бобоназаровни жиний шерикликка танлайди ва 2008 йилнинг 3 ноябрдан 2009 йилнинг 3 февралига қадар юқорида номлари кўрсатилган шахсларга

иш ҳақлари ҳисобланмаган бўлсада, уларнинг жамгарма ҳисобларига асоссиз равишда иш ҳақлари ўтказиб берилади.

Э.Таджиев ва М.Артиқовларнинг жиний қилмишлари факат шулар билан чекланиб қолмайди. Улар А.Усмановни шерик қилиб, сугурта қопламалари тўланиши тўғрисида "Ўзгросуғурта" ДАСК бошқаруви тўлов комиссиясининг бир қатор қарорлари баённомаларига кўра бир неча фермер хўжалиқларига 15 млн. 547 минг сўм миқдордаги сугурта қопламасини тўламасдан, расмий ҳужжат бўлмиш "Ўзгросуғурта" ДАСК Жиззах вилоят дирекцияси Зафаробод туман бўлини масининг дирекциясига топширилган сугурта товоқларининг тўлиниши ҳақидаги ҳисоботларига ушбу сугурта товоқларининг тўланганлиги тўғрисида сохта маълумотлар киритишади. Оқибатда эса фермер хўжалиқларининг манфаатларига зиён етказилади.

Буни қаранг-ки, 2009 йилнинг 14 июлидан мазкур бўлинмага бошқарувчи-менеджер лавозимига ишга келган Ачилбой Усмонов ҳам ўзидан олдинги раҳбарларнинг "анъана"сини давом эттирди. Бу ишда унга М.Артиқов ва О.Зариповлар ёрдам беришади. Орадан бир ойча вақт ўтгач, хазина ҳисоботида рақамсиз иш ҳақи тўлов қайдномаси билан А.Усманов номига 238.860 сўм, О.Зариповга 121.368 сўм, Қолдибековага 345.133 сўм, И. Ҳамидова 144.133 сўм, жами 850 минг сўм сугурта маблағини ишчи-хизматчиларнинг иш ҳақлари мавжуд бўлмасида, сохта маълумот ва ёзувлар орқали ўзлаштирилади.

Бу "тажриба" А.Усмановга маълум бўлди шекилли, у энди бўлинма бош ҳисобчиси Ш.Чанкаев ҳамда андрайтер ва хазиначи вазифасини бажарувчи О.Зарипов билан тил бириктиради. 2009 йилнинг ноябридаги хазина ҳисоботида чиқим ордери билан ўзининг номига 120 минг, 2009 йилнинг декабрь ойидаги хазина ҳисоботида рақамсиз иш ҳақи тўлов қайдномаси билан ўзининг номига яна 302 минг, И.Ҳамидовга 151 минг 691 сўм, Г.Қалдибековага 329.336 сўм, О.Зариповга 316.294 сўм, Х.Якубовга 400.498 сўм, жами 1 млн. 620 минг сўм сугурта маблағини ишчи-хизматчиларнинг иш ҳақлари мавжуд бўлмасида-да, такроран сохта маълумот ва ёзувлар ёрдамида талон-торож қилишади.

Бундан "руҳланган" О.Зарипов 2008 йилнинг июлидан 2009 йилнинг майига қадар бир неча тўлов топшириқномаси билан 2 млн. 640 минг сўм пулга иш ҳақи ҳисобланмаган бўлса-да, ўзининг жамгарма ҳисобига иш ҳақлари учун асоссиз ўтказиб олади. Бу ҳужжатларни расмийлаштиришда ҳам сохтакорликка йўл қўйилади.

Тоҳир Шарипов ҳам бу бўлинмада 2005 йилнинг декабридан

Комил ИСОҚОВ,
Зафаробод туман прокурори ёрдамчиси

2007 йилнинг июлига қадар бошқарувчи-менеджер лавозимида ишлаб келган. Неажабки, у ҳам ҳаммасилари каби давлат маблағини ўзлаштиришда ўзига хос "тажриба"га эга экан. У Сардор Болқибоев ва бошқалар билан келишиб, бўлинма балансидagi, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги Х.Сулаймонов ва номидаги республика суд экспертиза маркази Жиззах вилоят бўлими эксперт хулосасига кўра, 7 млн. 976 минг сўмга нарҳланган 3 хонали маъмурий бинони ноқонуний равишда 891 минг сўмга сотиб юборади. Сотувдан тушган нақд пулнинг 500 минг сўми хазинага қирим қилиниб, 2006 йил 4 апрель куни 10-сонли хазина қирим паттасига С. Болқибоев томонидан 891 минг сўм қирим қилинганлиги кўрсатилади. 391 минг сўм эса хазинага қирим қилинмасдан шахсий манфаат йўлида ишлатилади. Бу "операция" натижасида 7 млн. 476 минг сўмлик давлат мулк растрата йўли билан талон-торож қилинади.

Мазкур идоранинг бағри кенг экан. Унга 2005 йилнинг 19 мартдан 22 декабрга қадар Ақтам Шеркулов ҳам раҳбарлик қилган. Бошқарувчи-менеджер лавозимида ишлаган А.Шеркулов ўзининг қисқагина раҳбарлик даврида "катта ишлар"ни уддалашга улгурди. У бош ҳисобчи Б.Тошбоев билан ҳамкорликда 2005 йил давомида 1 млн. 999 минг сўм пулни ишчи-хизматчиларга уларнинг номидаги жамгарма ҳисобларига асоссиз равишда иш ҳақлари учун ўтказиб беришади.

А.Шеркулов ўзининг қўл остида ишлайётган навбатдаги бош ҳисобчи О.Шукуров билан 2005 йил давомида яна бир "операция"га қўл уради. Улар тўлов топшириқномалари билан 6 кишининг номига 1 млн. 075 минг сўм пулни ишчи-хизматчиларнинг номидаги жамгарма ҳисобларига асоссиз равишда иш ҳақлари учун ўтказиб беришади.

Ниҳоят мазкур бўлинмада фаолият кўрсатиб, турли даврларда давлат сугурта маблағларини ўзлаштириш йўли билан талон-торож қилган раҳбар ва мутахассисларнинг жиний фаолиятига чек қўйилди. Жиноятчиларнинг ҳар бири айбига яраша қонуний жазо олди.

Зарарни қоплаш учун Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасининг депозит ҳисоб рақамига тўланган 35 млн. 850 минг сўмдан ошмироқ маблағ давлат бюджети ҳисобига ўтказилди. Тергов томонидан ҳатланган 7 млн. 976 минг сўмга баҳоланган маъмурий бино "Ўзгросуғурта" ДАСК Жиззах вилоят дирекцияси Зафаробод туман бўлини маси балансига ўтказилди.

Ниҳоят ҳақ жойига қарор топди. Ўзлаштирилган маблағлар ўз ўрнига қўйилиб, айбдорларга қонуний чоралар қўлланилди. Ҳамма гап бу чорадан қандай хулоса чиқаришда қолди.

Пластик карточка ўйини

Б.САЙДАМОНОВ,
Асака шаҳар прокурори ёрдамчиси

Мамлакатимиз иқтисодиётини жадал ривожлантиришни кўзлаб қабул қилинган тadbиркорликни қўллаб-қувватлаш, янги иш ўринлари яратилишини рағбатлантириш, ишлаб чиқариш, савдо ва хизмат кўрсатиш ҳажмини ошириш асосида меҳнат ва бандлик муаммоларини ҳам ҳал этиб боришга хизмат қилувчи қонун ва қонуности ҳужжатларининг ижрога қаратилиши ўз самарасини бермоқда. Буни Асака шаҳри мисолида ҳам кўриш мумкин. Сўнгги йилларда шаҳримизда кўплаб катта-кичик корхоналар фаолият доирасини кенгайтиришлари, янгидан иш бошлашлари эвазига ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш доираси кенгайди, ишчи ҳодимларга талаб ортди. Меҳнат ярмаркалари ташкил этилиб, иш излаётганлар, айнисса, коллежалари битирган ёшлар мўқим ишга жойлаштириш имкониятини тасарруф этишди.

Шунга қарамай муаммо жиддийлигича қолмоқда. Бунинг сабабларидан бири - аҳолини ишга жойлаштириш бевосита вазифаси бўлган шаҳар Бандликка қўмаклашувчи марказнинг раҳбар ва ҳодимлари ўз "ташвишлари" қобилигига ўрналиб қолишган. Иш сураб мурожаат этган, оиласи билан қийин аҳволга тушиб қолган кишиларнинг мушқулини осон қилиш бир ёқда қолиб, ўзларининг "шахсий" муаммоларини ҳал этишнинг "самарали" воситаларини "кашф" этиш ва фойдаланиб қолишга бошлари билан шўнгишган.

Сиртдан қараганда Марказ фаолияти бинойидек. МФЙдаги нозирлар, мутахассислар мурожаат этган фуқаролар билан астойдил ишлашаётгандай. Йилнинг биринчи ярмидаёқ мурожаат этган 314 нафар ишсизларнинг 286 нафари, шу жумладан, 147 нафар аёллар ишга жойлаштирилган. Аммо синчиклаб ўрганилганда, ушбу ҳисобот пуфакдай шиширилган бўлиб қичди. Аслида 240 нафар кишиларга "Иш қидираётган фуқаронинг шахсий ҳисобга олиш варақаси" юритилган бўлиб, 220 нафарига ишга жойлаштирилганини тасдиқловчи йўллама талонлари илова қилинган. Бирон-бир жойга жойлаштирилмаган 66 нафар фуқаролар ишга қирганлар сафига "тиркаб" қўйилиб, "ишлар беш" дея ҳисобот берилаверган. Сохтакорлик марказ раҳбари Абдурахмон Ғофуржонов ва бош ҳисобчиси Абдуғафур Нишонновларнинг "иш услуби"га айланиб қолган.

Нафақат мурожаат этганларни ишга жойлаштириш, ишхона молиявий ҳисоботларини юритишда ҳам улар сон ва рақамларни пуфакдай шишириб, қўзғувчилик билан "фойда" кўришга астойдил бел боғлашган. Идора ҳизматчиларининг қўлларига топширилмаган, ўзларида турган пластик карточкаларига иш ҳақи ва бошқа тўловларни бир ярим-икки баробар кўпайтириб ўтказишган ҳамда "устамаси"ни ҳодимларнинг пластик карточкаларидан пулни ечиб олиш орқали ўзлаштиришаверган.

Чунончи, бош ҳисобчи А.Нишоннов чақалоқ парвариши таътилида бўлган иш юритувчи З.Арипова ҳамда мутахассис Ф.Ураимова номларига очилган пластик ҳисоб рақамига 2009 йил февраль ойдан ноябрь ойига қадар 1 млн. 531 минг сўм ва 1 млн. 294 минг сўм, жами 2 млн. 825 минг сўм иш ҳақи ўтказиб, пулни ўз билганича сарфлаган.

Ушбу ҳолат бўйича жиноят иши қўзғатилиб, тергов ҳаракатлари олиб борилганда марказ раҳбари ва бош ҳисобчисининг бундан-да тубанроқ жиний қилмишлари юзага чикди.

А.Нишоннов ва А.Ғофуржонов ўзаро жиний тил бириктириб, идора ҳодимлари номига очилган пластик ҳисоб рақамларига ўтказиладиган пул маблағларининг тўлов ведомостларини икки хил вариантда тузишган. Банкка топширилган ведомостга кўра ҳодимга 260 минг сўм иш ҳақи ҳисобланган бўлса, бевосита ҳодим имзо чекиб оладиган ведомостда ушбу сумма миқдори икки баробар оз кўрсатилган. Ҳодимнинг пластик карточкасига ўтказилган ортиқча маблағни А.Нишоннов ва А.Ғофуров ечиб олиб ўз ҳамёнларига жойлаштиришаверган. Ана шу йўсинда 2008-2009 йиллар мوبайида устаси фарангалар бандкан иш ҳақи ва бошқа тўловлар учун ортиқча олинган 10,5 млн. сўм маблағларни талон-торож қилиб, давлат манфаатларига кўп миқдорда зиён етказишган.

Асака шаҳар прокуратураси томонидан Бандликка қўмаклашувчи марказида ин қуриб олган зулукларнинг жиний қилмишларига чек қўйилди. Меҳнат ва бандлик муаммосини ҳал этиш учун ажратилган маблағларнинг аниқ мақсадли сарфланиши устидан назоратни кучайтириш чора-тадбирлари қўрилди.

Пиротехника буюмлари муомаласини тартибга солишнинг ҳуқуқий асослари

/Давоми.
Бошланғич 1-бетда/

Дарҳақиқат, давлатимиз раҳбари Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўша мажлисида таъкидлаганидек, қонунчилик ва норматив-ҳуқуқий базадаги камчилик ва нуқсонларга имкон қадар тезроқ барҳам бериш биз барпо этаётган ҳуқуқий давлатни шакллантиришда муҳим аҳамият касб этади. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси томонидан 2010 йил 22 июнда қабул қилинган, Сенат томонидан 2010 йил 28 августда маъқулланган ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йилнинг 22 сентябрида имзоланган "Пиротехника буюмлари муомаласини тартибга солиниши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни пиротехника буюмлари муомаласини лицензиялаш жорий этилишини, шунингдек, пиротехника буюмларининг ноқонуний муомаласи юзасидан маъмурий ва жиноий жавобгарлигини кучайтиришни назарда тутганлиги билан ғоят аҳамиятlidir.

Маълумки, пиротехника буюмлари мақсади ва қўлланиш шарт-шароитларига кўра, икки гуруҳга — маънавий мақсаддаги буюмлар ҳамда махсус ва техник мақсаддаги буюмларга бўлинади.

Таҳлиллар кейинги йилларда пиротехника буюмларининг, асосан, маънавий мақсадлардаги пиротехника буюмларининг муомаласи кескин кўпайганлигини кўрсатади. 2006-2009 йиллар мобайнида ички ишлар органлари томонидан республика ҳудудида амалга оширилган тадбирлар натижасида пиротехника буюмларини келтириш, ташиш, сақлаш, сотиш ва улардан фойдаланишда белгиланган қоидаларни кўпол равишда бузган 3481 нафар ҳуқуқбузардан 3 млрд. 276 млн. долл. нардан ортиқ пиротехника буюмлари олиб қўйилган.

Халқаро ҳамда миллий таснифга мувофиқ, пиротехника буюмлари биринчи классга мансуб портловчи материаллар ва буюмларнинг алоҳида топқаларига киритилган ҳамда улар фуқароларнинг ҳаёти

ва соғлиғи хавфсизлигини таъминлаш, жамоат тартибини сақлаш ва мол-мулкни асраш манфатларига бевосита таъсир этади.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, пиротехника буюмларининг юқори даражада хавфлиликка қарамай, уларнинг асосий қисми муомаласига доир масалалар қонунчилик билан етарли даражада тартибга солинмаган эди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 5 мартдаги "Портловчи ва заҳарли моддаларни яратиш, ишлаб чиқариш, ташиш, сақлаш, реализация қилиш соҳасида хавфсизликни таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарори билан яратиш, ишлаб чиқариш, ташиш, сақлаш ва реализация қилиш бўйича фаолият лицензияланиши керак бўлган портловчи ва заҳарли моддалар, уларни қўллаган ҳолда материаллар ва маҳсулотлар, шунингдек, портлатиш воситалари рўйхати тасдиқланган эди. Пиротехника буюмларининг ўзига хос фарқланувчи хусусиятларга эгаллиги ҳисобга олиниб, улар ушбу рўйхатга киритилмаган эди.

Бундан ташқари, амалдаги қонун ҳужжатларида пиротехника буюмлари муомаласи соҳасидаги ҳаракатларнинг, лицензиялардан ташқари, бошқа рухсат берувчи ҳужжатлар ёхуд давлат томонидан тартибга солишнинг бошқача шакллари асосида амалга оширилиши ҳам назарда тутилмаган эди.

Халқаро тажрибани ўрганиш шунини кўрсатмоқдаки, қатор мамлакатларда, жумладан, Европа иттифоқида аъзо давлатлар, Канада, АҚШ (айрим штатларида), Россия Федерацияси, Қозғоғистон Республикаси, Молдова, Латвия ва Эстонияда пиротехника буюмлари муомаласини лицензиялаш амалга оширилмоқда.

Пиротехника буюмлари муомаласи соҳага оид қонунчиликни тақомиллаштириш мақсадини назарда тутиви "Пиротехника буюмлари муомаласи тартибга солиниши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 4 моддадан иборат бўлиб, унинг биринчи моддаси билан Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси "Пиротехника буюмларининг қонунга хилоф муомаласи" деб номланган 250¹-модда билан тўлдирилди.

Унга кўра, пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек, уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш анча миқдорда ёхуд шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, энг кам ойлик иш ҳақининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки олти ойгача қамоқ ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Шунингдек, маъзур модданинг иккинчи қисмида пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек, уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш шун миқдорда, бир гуруҳ шахслар томонидан олинган тўлиқ бириктириб, тақдоран ёки хавфли рецидивист томонидан, мансуб маънавий сунистемол қилиш йўли билан содир этилган бўлса, баландга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, энг кам ойлик иш ҳақининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланиши белгиланди.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 250¹-моддаси учинчи қисмида пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек, уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш жуда кўп миқдорда, уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини қўлаб содир этилган бўлса, одам ўлишига сабаб бўлса, беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум

қилиш билан жазоланиши назарда тутилди.

Пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек, уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш агар одамлар ўлимига сабаб бўлса ёки бошқача оғир оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлса, саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланиши Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 250¹-моддаси тўртинчи қисмида белгиланган бўлиб қўйилди.

"Пиротехника буюмлари муомаласи тартибга солиниши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 2-моддаси билан Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси "Пиротехника буюмларининг қонунга хилоф муомаласи" деб номланган 185¹-модда билан тўлдирилганлигини алоҳида таъкидлаш керак. Зеро, пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек, уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш учун дастлаб маъмурий жавобгарлигининг белгиланиши бу ҳилдаги қонунбузилишларнинг олдини олади, жиноят содир этишдан ўз ихтиёри билан воз кечиш каби тарбиявий аҳамият касб этиши билан характерланади. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг 185¹-моддаси билан пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек, уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш учун ҳуқуқбузарлик ашёлари мусодара қилиниб, энг кам иш ҳақининг беш бараваридан йигирма барава-

Музаффаржон
МАМАСИДДИКОВ,
Ўзбекистон Республикаси
Президенти ҳузуридаги Амалдаги
қонун ҳужжатлари мониторинги
институти гуруҳ раҳбари

ригача миқдорда жарима солиниши назарда тутилди.

"Пиротехника буюмлари муомаласи тартибга солиниши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 3-моддасига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 2001 йил 12 майда қабул қилинган "Амалга оширилиши учун лицензиялар талаб қилинадиган фаолият турларининг рўйхати тўғрисида"ги Қарорининг биринчи иловаси "Пиротехника буюмларини (ҳарбий мақсаддаги маҳсулотлардан ташқари) яратиш, ишлаб чиқариш, ташиш, сақлаш, реализация қилиш, улардан фойдаланиш, уларни йўқ қилиш ва утилизация қилиш" мазмунини хатбоши билан тўлдирилди.

Қонуннинг 4-моддасида эса маъзур Қонуннинг қучга кириш тартиб-таомили назарда тутилиб, унга кўра, ушбу Қонун расмий эълон қилинган кундан эътиборан қучга кириши белгиланди.

Хулоса ўрнида шунини алоҳида таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон халқи халқаро ҳуқуқнинг умум-этироф этилган қоидалари устуналигини тан олган ҳолда ушбу қоидаларга оғишмай риоя қилиб келмоқда. Қолаверса, миллий қонунчилигимизда бола ҳуқуқлари ва манфаатлари, шунингдек, уларнинг ҳимоясида алоҳида ўрин берилган. "Пиротехника буюмлари муомаласи тартибга солиниши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг қабул қилиниши пиротехника буюмларининг муомаласи соҳасида давлат томонидан самарали назорат ўрнатилишига, фуқароларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишга, уларнинг соғлиғини муҳофаза этишга ҳамда жамоат хавфсизлигини таъминлашга ижобий таъсир кўрсатади.

Қишлоқ хўжалигида сувдан фойдаланиш ҳуқуқи

Сув объектларини муҳофаза қилиш, улардан самарали ва оқилона фойдаланишда қонунларда белгиланган жазо турлари ва чораларини тегишли тартибда қўллаш муҳим аҳамият касб этади.

Қишлоқ хўжалигида сувдан фойдаланиш ва уни экологик-ҳуқуқий, ҳуқуқий муҳофаза этиш интизомий, маъмурий, фуқаролик-ҳуқуқий ҳамда жиноий жазо чоралари ёрдамида ҳимоя қилинади. Демак, сувни муҳофаза қилишнинг ҳуқуқий чора-тадбирлари Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги, Жиноят, Фуқаролик, Мехнат кодекслари нормаларида ўз ифодасини топган. Бу нормаларда сувдан фойдаланиш қоидаларини бузганлик, сувни муҳофаза қилиш бўйича қонун талабларини бажармаганлик учун тегишли жазо чоралари белгиланган бўлиб, улар сувдан фойдаланиш ҳуқуқини ҳимоя қилишда муҳим аҳамиятга эга.

Статистик маълумотларга кўра, 2010 йил биринчи ярмида сув қонунчилигини бузганлик учун прокуратура органларининг қарорлари ва тақдимномасига асосан, 341 та шахс интизомий, 1027 та

шахс маъмурий, 30 та шахс моддий ҳамда 20 та шахс жиноий жавобгарликка тортилган. Бундан ташқари прокуратура органлари томонидан фуқароларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари бузилиши ҳолати бўйича фуқаролик судларига 133 та даъво аризалари киритилиб, даъволар қаноатлан-тирилган. Сув қонунчилигини бузганлиги оқибатида етказилган зарарларнинг ихтиёрий қопланиши натижасида 12 млн. 981 минг сўм пул маблағлари ундириб олинган.

Қишлоқ хўжалигида сувдан фойдаланиш ҳуқуқини ҳимоя қилишда интизомий чоралар меҳнат қонунчилигига биноан қўлланилади. Интизомий жазо чоралари ижтимоий хавфи унча катта бўлмаган қонун бузилишлари учун қўлланилади. Сувдан фойдаланиш ҳуқуқини ҳимоя қилиш усули сифатида интизомий жазо чоралари хизмат фаолияти билан боғлиқ ҳолда қўлланилади. Сувдан фойдаланувчилар меҳнат мажбуриятларини бажармаганликларидан, сувдан фойдаланиш қоидаларини бузганларида уларга нисбатан интизомий жазо чоралари белгиланиши мумкин.

Ҳасан ҲАЙТОВ,

Бош прокуратуранинг Олий ўқув курслари ўқитувчиси

Интизомий жазо чоралари оддийлиги, мулкрий ва моддий характерда бўлмаслиги, фуқаро ишлаб турган корхона маъмурияти томонидан қўлланилиши каби хусусиятлари билан бошқа жавобгарлик турларидан фарқ қилади.

Сувдан фойдаланиш ҳуқуқини муҳофаза қилишда маъмурий жавобгарлик нормаларининг роли алоҳида аҳамиятга эга. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг бир қатор нормаларида сувдан фойдаланиш ҳуқуқини ҳимоя қилишга қаратилган чоралар белгиланган. Сув қонунбузарликлари учун маъмурий жазони қўллаш шу жазоларни қўллаётган ваколатли шахслардан ҳуқуқбузар айбдорлигининг даражасини аниқлаш учун махсус билимларни талаб қилади.

/Давоми 9-бетда/

2009 йил 16 декабрь куни пешин пайтида Нишон турмани "Оқ олтин" қишлоқ фуқаролар йиғини ҳудудидagi "Жўраев Рустам" фермер ҳўжалигининг дала майдони ёнидан ўтган тупроқ йўлдан шахси номаълум 21-30 ёшлардаги аёлнинг жасади топилди.

Жасаднинг қорни, сони ва чап қўлининг қафти кесилиб, тананинг белдан юқори қисми ёқиб юборилган. Бу — марҳума ўлимидан олдин қотилига қаршилик қўрсатганининг тасдиқловчи белгилардан бири эди. Экспертнинг дастлабки берган ҳулосасига кўра, унга тартибсиз жароҳат етказилганлиги аниқланди. Бундан тергов гуруҳи аъзолари жиноят содир этган кимса аёл киши бўлиши мумкин деган тахминий ҳулосага келдилар.

Ҳодиса жойини қўздан кечирish жараёнида тезкор тергов гуруҳи аъзоларига зўлдиқ билан 2-3 кун оралиғида уйдан чиқиб кетиб, қайтиб келмаган қиз ва аёлларни аниқлаш борасида топшириқлар берилди.

Аниқланишича, "Оқ олтин" қишлоғида яшовчи 1986 йилда туғилган Малика Носирова (исм-фамилиялар ўзгартирилган) 15 декабрь, яъни жасад топилишидан бир кун аввал кечки пайт боласини бешикка белаб, чиқиб кетганча уйига қайтмаган. Марҳума М.Носированинг қариндош-уруғларига кўрсатилганда, улар жасаддаги ёнмай қолган кийимларнинг қолдиқлари ва бошқа белгилардан табиб, унинг Малика эканлигини айтишди.

Марҳума М.Носированинг шахси ўрганилганда, олдий бир қишлоқ аёли, икки нафар фарзандли содда ва камсуқум инсон эканлиги маълум бўлди. Унинг турмуш ўртоғи 1982 йилда туғилган Асқар Нурбеков эса қишлоқда электр жиҳозларини тузатиш билан шуғулланар экан. Унинг шахси ўрганилганда, шу қишлоқда яшовчи Фарида исмли 1986 йилда туғилган қизнинг уяли телефонида кўнгирок қилиб, кунига 20-30 марталаб суҳбатлашгани, уларнинг ўзаро сўзлашуви 15-20 дақиқадан 45-50 дақиқага қадар давом этганлиги аниқланди. Фарида турмуш-ла чиқмаган бўлиб, бирор жойда ишламаслигидан ташқари энгил табиятли эканлиги ҳам маълум бўлди. Воқеа содир бўлган кун у уйда бўлган, бунга ота-онаси ҳам тасдиқлайди. Аммо унинг ўнг қўли бош бармоғи ва чап йўлдан кесилган жароҳатларнинг борлиги тезкор тергов ходимларида шубҳа уйғотди...

А.Нурбеков турмуш ўртоғи М.Носирова ўзига қарамасдан "кир-чир" юрганлиги сабабли Фарида Акбарова билан яқин муносабатда бўлиб, тез-тез учрашиб тургани боис унга оилавий сирларни ҳам айтиб бераверган. Шундай суҳбатлардан бирида хотини ўзига умуман қарамаслиги, холасининг қўли бўлганлиги сабабли ноилж бирга яшаётганлигию у билан ажрашиб бўлмаслигини билдириб, ундан қўтулишни таклиф қилади. Ф.Акбарова рози бўлган, биргаликда жиноий режа туздилар.

2009 йилнинг сентябрида А.Нурбеков қўл телефонида Фарида билан гаплашиб, хотинини қимёвий дори бериб ўлдирish борасида маслаҳатлашди. Аммо одамлар дорининг ҳидидан библиб қолишларидан чўчиб, бу режадан воз кечишди. Орадан икки ойча ўтиб, Асқар Ф.Акбарова билан

Тубанлик ботқоғи

Шавкат ФАЙЗИЕВ,
Қарши шаҳар прокуратураси
терговчиси
Норбўта ҲОЗИЕВ,
«Huquq»

учрашганида ароққа сирка қислостаси қўшиб бериш ёки ҳар хил дорилар ичириб ўлдирishни режалаштираётганини айтиди. Бироқ, бу режалари амалга ошмай қолтидан чўчиб, ундан ҳам воз кечишди.

Ҳаш-паш дегунча декабрь ойи ҳам бошланиб, қишнинг илк кунларининг бирида шу қишлоқ мактабда ўқитувчи бўлиб ишлайдиган Шоира Муқимова А.Нурбековнинг хонадонига кириб келди. Қисқачига бўлиб ўтган суҳбат давомида меҳмон бекага бўлажак қайинсинглиси Фарида билан Асқар ўртасидаги ишқий муносабатлар ҳақида гапириб, икки марта аборт қилдиришганини ҳам айтиди. Ишдан қайтиб, хотинининг татъа-ю дашонини эшитган эр дарҳол Фаридани чақириб, хотини билан юзлаштиради. Фарида бўлса, ҳеч нарсани бўйнига олмаб, М.Носировани мактабга бошлаб боради. У ерда жанжал бўлиб, Малика билан Фарида Шоира Муқимовани дўппослайдилар. Бу ҳам қамлик қилганлиги, Фарида акиси Низом Акбаровга қўнгирок қилиб: "Бўлажак хотинингиз мени номини бўлган, қишлоққа шарманда қилиб юрибди" дея арз қилади. Низом ҳам ўз навбатида бўлажак қалиғига телефон қилиб, 29 декабрь кунига белгиланган тўйнинг бўлмаслигини айтиди.

14 декабрь куни А.Нурбеков билан Ф.Акбарова яна учрашди-лар ва Маликани "Жўраев Рустам" номли фермер ҳўжалигининг дала майдонига олиб бориб, ёқиб юбориш, бу билан эса гўё унинг ўзи ўзига ўт қўйгандек қилиб қўрсатиш режасини тузишди. Режа маъқулланган, Фаридага 20 минг сўм пул бериб, бензин олиб қўйишни тайинлаган Асқар, ўзининг режалаштирилаган жиноятга алоқаси йўқлигини қўрсатиш мақсадида эртаси куни қўшни Жингилтепа қишлоғига телевизор тузатишни баҳона қилиб жўнайди. Шундай бўлса-да, Фаридага режани амалга оширишни кечиктирмаслигини тайинлашни унутмайди.

Асқарни кузатган заҳоти вақтини ўтказмай унинг хотинини уйдан алдаб олиб чиқиш мақсадида йўлга чиққан Фарида бўлажак янғаси Шоира Муқимовани учратиб қолади. Унга А.Нурбеков хотинини ўлдирish режасини тузганлигини айтиб, бу режани амалга оширишда ёрдам беришни сўрайди.

Буни қаранг-ки, Фарида айна Шоиранинг қўнғилдаги гапни айтган экан. Сабаби, Ш.Муқимова шу заҳоти унга дилини ёради: — Сизлар ўлдирмасаларингиз ҳам ўзим Маликани ўлдирмоқчимиз эдим. Ота-онанинг қаршилиғига қарамасдан аканга турмушга чиқмоқчи эдим. У тўйни қайта-

риш қилса, мен қишлоқда шарманда бўламан. Розиман...

Улар келишиб олишган, Шоира Маликани уйдан алдаб олиб чиқиш мақсадида кечки пайт унинг кита боради. Фарида бўлса олдиндан тайёрлаб қўйган 1 литрлик елим идишдаги бензинни пакетга солиб, канал бўйида кута бошлади. Шу пайт қўшни қишлоқдан қайтаётган А.Нурбеков йўл четидан турган Фаридани кўриб тўхтади-да, бўлган гапни эшитган, "Нимага Шоирани аралаштирдиринг, у бизни сотиб қўйди-ку", деб ваҳимага тушди. Фаридадан Шоира уларни сотмаслигини эшитган эса, унга ҳўжалик пичоғи бериб ва пичоқлаб ўлдирган, ёқиб юборишни тайинлайди.

Бу орада Шоира Маликага ўрталаридаги жанжал юзасидан келишиб олишни айтиб, уйдан алдаб олиб чиқади ва улар "Жўраев Рустам" фермер ҳўжалигининг дала майдони томон йўл олишди. Малика йўл-йўлаккай, бугун туғилган куни эканлиги-ю эри табрикламай, ишни баҳона қилиб Жингилтепа қишлоғига кетиб қолганини айтиб, шикоят қилиб бора экан, бироздан кейин аҳволи не кечиниши билмасди ҳам...

Улар фермер ҳўжалигининг дала майдонига етиб боришган, икки-уч кун олдин нимага уришганликларини муҳокама қилиш бораборида, яна жанжаллашиб қолишди. Бу эса, Шоира учун айна муддао эди. У вақтини ўтказмай, ерда ётган бетон қоршмасидан бўлган тош бўлагини олиб Маликанинг пешонасига уриб йиқитган, бунга қўтиб турган Фарида ёрдамга келади. Малика шундагина уларнинг асл ниятини пайқаб, икки нафар вояга етмаган фарзанди борлигини айтиб, уни ўлдирмасликларини илтимос қила бошлади. Фарида бўлса унга жавобан: "Болаларингизни ўйлама. Ўзим эрингга тегиб, уларни парвартишда катта қиламан", дейди ва "рақибига" пичоқ уришни бошлади...

Энг даҳшатлиси эса, айна ўша пайтда унинг эри бўлиши Асқар даланинг четидан ўтган лоток ёнида туриб, Фаридага тезроқ хотинини ўлдирish лозимлигини, уйдагилар унинг уйдан чиқиб кетганлиги ҳақида участка-профилактика инспекторига хабар беришганини, участка инспектори унга телефон қилиб, "Хотинингиз қаерда?" деб сўраётганини билдириб турган.

Маликани шафқатсизларча ўлдирганлари етмаганидек, унинг устидан бензин қўйиб ёқиб юборишди...

Одамзот инсонийликни унутганда даҳшатли йиртқиқдан, қўрқинчли маҳлуддан фарқи қолмас экан. Жиноятчилар шайтон измига кириб ваҳийларча жиноят қилиб, "қилмишимизни ҳеч ким қўрмади", деб уйлашганди.

Суд-тиббий экспертизасининг ҳулосаси, асосли далил ва ғувоҳларнинг қўрсатмаларидан кейин тубанлик қўчасига кирган кимсалар жиноий қилмишларини тан олишди. Уларга нисбатан суднинг ҳукми ўқилиб, А.Нурбеков, Ф.Акбарова ва Ш.Муқимовалар узоқ муддатга озодликдан маҳрум этилдилар.

Ҳа, жиноятчилар қилмишларига яраша жазо олишди. Бироқ бир инсон, она, аёл ҳаётдан эрта кўз юмди. Унинг икки нафар норасида фарзанди ва яқинларининг ўқиб қолган қўнғилларига вақт малҳам бўла олармикан?!

Асқар оиласи-ю фарзандларининг тақдирига нега бунчалар энгил-елли қаради? Бир энгилтак қиз билан дон олишаман деб, наҳотки, одамгарчиликни бутунлай унутса, муқаддас ҳисобланган оила қўронини вайрон қилаётганини бир зум бўлса-да, ўйлаб қўрмаган бўлса?!

Президентимиз Ислам Каримов оиланинг туб моҳиятига тўхталиб, "Оила ҳаётнинг абадийлиги, авлодларнинг давомийлиги таъминлайдиган, муқаддас урф-одатларимизни сақлайдиган, шу билан бирга келажақ насллар қандай инсон бўлиб вояга етишига бевосита таъсир қўрсатадиган тарбия ўчоғи эканини тан олишимиз даркор", деган эдилар.

Дарҳақиқат, оила ҳар бир шахсда болалигидан бошлаб шаклландиған инсоний фазилатлар, эзгу истаклар, қадриятлар тақомил топадиган, минг йиллар давомида шаклландиған ўзбек халқининг қадриятлари ва маънавий мероси раънақини таъминловчи тарбия масканидир. Ота-она муносабатларида намоён бўлувчи ўзаро ҳўрмат, меҳр-оқибат, поклик, меҳнатсеварлик, инсонпарварлик каби олий қадриятлар оилада ўзаро муносабатларнинг маромини вужудга келтиради. Ёш авлоднинг маънавий қиёфаси, уларнинг ҳулқ-атвори дастлаб оилавий муносабат маданияти орқали шаклланди. Инсон тўғри тарбия олмаса, унинг хатти-ҳаракатлари жамиятга зарар келтиради.

Маънавияти бой, ахлоқан пок ва жисмонан соғлом авлод тарбиялаб вояга етказиш илк бор оилада бошланди. Инсоний фазилатлар ҳисобланган эзгулик, яхшилик, фидойилик, садоқат, мардлик, инсоф ва раҳм-шафқат

каби хислатлар ҳам дастлаб оилада шаклланди. Оила тарбияси боланинг келажақда ким бўлиб етишишида муҳим ўрин тутди. Шунинг учун ҳам оилани эзгулик бешиги деймиз. Асқар Нурбеков нега жамиятнинг қўрки ва таянчи, эзгулик бешиги бўлиши оиласининг, аёлининг қадрига етмади? Малика не-не орзу-ниятлар ила у билан бир ёстиққа бош қўйган эди-ку. Қолаверса, ўртада икки нафар гулдек фарзандлари бор эди. Нега у шунчалик ваҳийлик, қабиҳликкача бориб етди? Нега у фарзандларининг тақдирини ўйламади?

Ҳар бир халқнинг ўзига хос иззат нафси, ор-номуси, аънаси, урф-одатлари мавжуд. Ана шу бебаҳо бойликлари сақловчилар ҳам, авлодлар ўртасидаги узвий алоқани боғловчилар ҳам аёллардир. Тарихга назар ташласангиз, ҳаё, ҳуусан, аёл ҳаёси энг улуг хислат сифатида қадланганлигига амин бўласиз. Бундай тартиблар табиийки, жамиятда зинонинг олдини олган, фарзандларнинг соғлом туғилишида муҳим аҳамият касб этган.

Амир Темур даврида ахлоқи бузуқ кимсалар давлат ишларига яқинлаштирилмаган, поклик улуғланган. Буюк бобокалонимиз Мир Алишер Навоий ҳам покдамон аёлларни баъзи эркаклардан устун қўйиб шундай ёзади:

*Юз туман нопок эрдан яхшироқ,
Пок хотинлар оёғининг изи...*

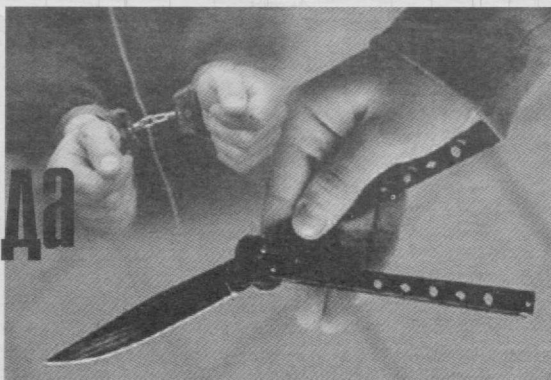
Шу ерда табиий бир савол туғилади: нима учун аёлининг одоб-ахлоқи, ҳаёси, пок севгиси барча даврларда бирдек улуғланган, нопоклик энг оғир гуноҳ тарзида қораланган? Бунинг жавоби олдий. Бузуқлик шахсий иллат эмас. У бутун бир жамиятни, миллатни, ҳатто қудратли халқни ҳам охири-оқибат таназзулга олиб келиши мумкин. Аёл поклиги ҳар қандай жамиятнинг ахлоқий асосини ташкил этиши ҳам айна ҳақиқат. Жамиятда қандай ўзаро-ришлар юз беришдан қатъи назар, унинг пойдевори ўзгармаслиги керак.

Шундай экан, нега энди Фариданинг енгилтабиатлигини табиий ҳол деб қабул қилаёмиз. Қишлоқдошларидан сўралганда гўё ҳеч нарсга бўлмагандай унга енгилтабиат қиз деб баҳо беришлар. У оилали эркак билан ҳушторлик қилиб юрса ҳам ҳамма бепарво бўлган. Қайласан орият деб дод солгинг келади. Наҳотки, ҳар хил миш-мишларни қишлоқнинг қайвонилари, оқсоқоллари-ю, бошида дўпписи, белда белбоғи бор эркаклар эшитмаган бўлишса?! Уят-ўлимдан қаттиқ, қўнғизини очинг, атрофга сергак қаранг, яхшилар!

Байрам арафасида

Рустам ИСЛОМОВ,

Самарқанд вилоят прокурорининг катта ёрдамчиси

Янги йил арафаси. Нурободнинг Улус қишлоғидаги 4-мактаб жамоаси ҳам байрамни мунособи кутиб олиш билан тараддулда. Мактабнинг ҳўжалик ишлари мудри Рустам Тоғаев ишларини бажариб юрган эди, ўқитувчи Мурод Очилов йўқлаб қолди:

— Ҳўқувчилар хонасига бординг, ҳамма ўша ерда. Байрамни қандай ўтказишни келишиб оламиз.

Р.Тоғаев бироздан кейин ўша томон йўл олди. Хонада ўндан зиёд ўқитувчи суҳбатлашиб ўтиришган экан. У кириши билан турдаги стулда ўтирган Холдор Санаев киноа билан:

— Мана бой ҳам келди. Байрамни ўзи бир нима қилар-да! — деди. Сўнг кўшимча қилди. — Менинг иш ҳақимни нима қилдинг?

— Ойлик пластикка ўтказилаяпти. Яқинда оласиз.

— Менга пластик карточка керак эмас, нақд пул берасан, — Х.Санаев энди унга буйруқ беришга ўтди.

— Ҳозир қоида шунақа.

Бази ўқитувчилар ҳам Рустамнинг гапини маъқуллаган бўлишди:

— Ҳозир ҳамма пул карточкага ўтказилаяпти, ҳатто пенсия пуллари ҳам.

— Тўғри, шундай.

Аммо Холдор негадир бўш келай демасди.

— Сен, директор ва бухгалтер учовинг, нима қилиб юрганларинг билман, — дея хезланиб Рустамга яқинлашди. Бир нималар деб, уни

ҳақоратларга кўмиб ташлади. Бундан кўнгли тўлмади, шекилли, бўйнидан бўғиб ҳам олди. Ҳўқувчилар уларни ажратиб қўйишди. Нарироққа борган Холдор ортига бурилди:

— Бўлмаса, гўштининг пулини йигиб бер.

У бундан бир ой муқаддам иккита бўрдоқини сўйиб, ўқитувчиларга насияга тарқатган эди. Афтидан, ҳозир шунинг назарда тутган эди.

— Сиз қарздорлар рўйхатини бермаганизиз-ку. Мен қандай йигиб бераман? — ҳайрон бўлди Рустам.

— Мана рўйхат, Холдор чўнтагидан қозғоқ чиқариб шу ерда ўтирган кизга узатди.

М.Очилов Рустамга "энди байрам бўлмайди, бориб ишларингизни қилаверинг" — дегандан сўнг Рустам туман молия бўлимига йўл олди. Ишларини тугатгач, чойхонада тушлик қилар экан, 200 грамм ароқ ҳам ичди. Кечга яқин мактабга келди. Аммо уйига кетиш ўрнига Холдор Санаевнинг уйига жўнади. Уни кўргач:

— Уч ойлик маошингизни олиб келганман, мактабга юринг, — деди. Холдор анчадан буён "менга нақд пул берасан" деб ведомостларга кўл қўймай юрган эди. Холдор уйдан чиқётганда Рустам уни тўхтатди:

— Газакка бирон нима олинг, байрам қиламиз.

Йўл-йўлакай дўконга киришди. Рустам битта ароқ сотиб олди. Мактабга келиб ича бошлашди. Қоровул маст

экан, уларга қўшилиб улфатчилик қилолмади.

— Сен директорнинг айтганини қилма, менга бир йиллик иш ҳақи ҳисобидан 2 миллион сўм берсанг, сизларни тинч қўяман, — деди Холдор.

— Бундай қила олмайман, раҳбарият билан гаплашиб кўрай-чи, кейин кўрамиз, — деди Рустам.

Бу жавобдан Холдорнинг жаҳли чиқиб, сўкина бошлади. Ширакайф Рустам ҳам унинг гапларини кўтарадиган аҳволда эмасди. У Холдорни ҳўқитиб қўйиш учун чўнтагидан олиб юрган пичоғини қинидан чиқарди. Буни кўрган Холдор унинг қўлига ёпишди. Қўлини қайириб, пичоқни тортиб олмоқчи бўлди. Рустам қўлини силтаб, тортиб олаётганида пичоқ Холдорнинг қорнига санчилди. Холдор бақириб юборди:

— Мени сўйиб қўйдинг!

Рустамнинг ҳам, қоровулнинг ҳам кайфи ўчди. Қоровул Рустамга "тез кет, ҳозир жанжал бўлади" — деди жон ҳолатда.

— Энди мен барибир қамаламан, — деди Рустам ва мактабни тарк этди. Йўлда пичоқни ариққа улоқтирди. Сўнг маҳалла раиси Раҳмон Аллаёровга бўлган воқеани айтиб берди. У эса милицияга кўнғироқ қилди.

Оғир аҳволдаги Холдор шифохонада вафот этди.

Эҳтиётсизлик ортидан бир инсоннинг умрига зомин бўлган Рустам Тоғаев тўққиз йил озолиқдан маҳрум этилди.

Баднафслик тамғаси

Нодирбек ҲАКИМОВ,
Андижон вилоят прокуратураси
АМИБ катта терговчиси

Агар у нафсини тия олганда уч йилдан кейин олтиш ёшга тўлиб, пенсияга чиқарди. Мана энди ич-эттини еяпти. "Яхши ишинг, ўзингга яраша ҳурматинг, обрў-этиборинг бор эди-ку! Тагин нима керак эди сенга? Фарзандларинг уйли-жойли, ўзларини ўзлари эплайдиган бўлиб қолишган. Топиш-тутишинг чакки эмас. Хорижда ишлаётган ўлинг ҳам уч юз-тўрт юз доллар пул жўнатиб турган эди-я! Умр бўйи мисқоллаб йиккан обрўингнинг лаҳзада пақирлаб тўқдинг! Пешонангга "порахўр" деган танги лаънатни чаплаб олдинг! Бўлар иш бўлди. Беайб парвардигор! Балки енгилроқ модда билан шартли жазо бериб, чиқариб юборишар!"

У ботинан гуноҳи-азимга кўл ургани учун ўзини кечира олмас, зоҳиран енгилроқ жазо олиш умидида қилишини имкон қадар пардалашга уринди. Терговда тамагирлик қилмагани, дўкончага ер ажратиш ваколатига кирмаслигини тушунтиргани, ҳокимликнинг ер ажратиш комиссиясига мурожаат қилиш зарурлигини ўқитгани, бироқ ўша одам ёрдам берсангиз, хизмати қанча бўлса, топиб бераман, дея жиноятга бошлаганини эътиборга олишни сўради.

Суд мажлисида ҳам у шартли жазо олиш умидида айбига қисман иқдор бўлди. Агар ўша одам қизиқтирмаганида, бу ишга кўл урмасди-я! Ахир шу пайтгача қонунга хилоф иш қилмаган-ку! Газетага ўроғлик пулни Нозимхондан олгани тўғри, лекин сейфидagi минг доллар ҳалол пул. Россияда ишлаётган ўгли бир таниши орқали жўнатган!

Суд ҳайъати унинг важдарига танқидий ёндошди. Ишдаги ҳолатларга, гувоҳларнинг кўрсатмаларига кўра, судланувчи — Шаҳрихон туман ҳокимлиги архитектура ва қурилиш бўлими бошлиғи Мусодин Мамажонов ер майдони ажратиш беришни ваъда қилиб, тамагирлик билан пора талаб қил-

либ олган. Жабрланувчи Н.Собиров "Пайнет" алоқа дўкончаси ўрнатишга жой ажратишни сўраб, туман архитектори қабулига бўзчининг моққисидай қатнаган. М.Мамажонов муайян "хизмат ҳақи" эвазига унинг ишини тўғрилаб бериши мумкинлигини писанда қилгач, яъни 1,5 метрга 1,5 метрлик ер ажратиш ҳужжатларини тайёрлаб беришга оз эмас, кўп эмас, тўрт млн. сўм тўлаши лозимлигини "тушунтирган". Орадан бир неча кун ўтгач, Н.Собиров яна туман архитекторига учрайди-да, сездирмай кўл телефониин ёқиб қўяди.

— Ака тўрт миллион тополмаяман, ярмини топиб берай...

— Тарозиға солманг ўзингизни...

— Келинг, хўп денг ака.

— Майли...

Орадан ўн кунча ўтгач Н.Собиров М.Мамажоновга телефон қилиб, кабинетига кириб боради. Газетага ўралган 900 доллар ва 200 минг сўм пулни унга тутқазади. Архитектор пулни сейфга солишга улгурмади. Тезкор-тергов гуруҳи ходимлари ҳолислар иштирокида М.Мамажоновни жиноят устида қўлга туширишди. Унинг сейфидан муқаддам бошқа бировлардан олган пора пуллари — тагин минг доллар олинди.

Нихоят, гувоҳларнинг кўрсатмалари, далилларни инкор эта олмаган судланувчи ваколат доирасига қирмайдиган иш — ер ажратиб беришни ваъда қилиб, 2 миллион сўм пора талаб қилиб олганига иқдор бўлди.

Суд М.Мамажоновга етти ярим йил муддатга озолиқдан маҳрум этиш жазосини тайинлади. Туман архитектура бўлимининг собиқ бошлиғи шу тариқа пешонасига баднафслик тамғасини уриб олди.

Ҳар кимки жафо қилса...

Обид Ҳамроев (исм-фамилиялар шартли равишда ўзгартирилди) муқаддам бир неча марта судланиб, жазосини олган. Аммо булардан ўзига тегишли хулоса чиқармай, аввалгиларидан-да оғирроқ жиноятга кўл урди. Яна бир неча дақиқалардан кейин суднинг ҳукми эълон қилинади. Унинг юзлари аянчли бўжмаяди, лаблари алланималарни шивирлайди: "Эҳ, нега шундай қилдим? Бегуноҳ инсонга зарар етказдим. Энди оиламга жабр бўлади" дея кўнғлидан ўтказар экан, ҳаёлида ана кимдир: "Болаларим менга қанчалик азиз бўлса, Санжар ҳам ота-онасига шунчалик азиз-ку! Нега оиласи, ота-онаси ҳақида ўйлаб кўрмадим?" деяётгандек бўларди. Нихоят ҳукм ўқилди.

Судланувчи О.Ҳамроев ЖКнинг тегишли моддасига асосан саккиз йилу уч ой муддатга озолиқдан маҳрум этилди. Хўш нега?

Айни қирчиллаша ёшдаги Обид рўзгор, турмуш ташвишларини бартаф эйтишда эсанқирабми, калтафаҳмлиги сабабми, гирром йўлни танлади. У ўйлай-ўйлай охири ҳаёлига келган фикрни маъқул қўрди.

2009 йил 9 август кун Бухородаги "Қарвон бозор"га келган Обид қирақаш машиналарга яқинлашиб, "Нек-

сия" машинаси ҳайдовчисига юзланди:

— Газли шахрига олиб борасизми? — Утириг, ака, қаёққа десангиз зумда олиб борамиз, — деди ҳайдовчи Санжар Гулиев.

"Нексия" зумда манзил томон олиб кетди. Машина Жондор туманидаги Моҳонкўл массивига етганда, Обид ҳайдовчидан "Ҳўжаёбон" зиёратгоҳига киришни илтимос қилди. Озроқ юришгач, тўхташни сўради. Машина тўхтаган заҳоти ҳайдовчини ўлдириб билан кўрқитиб, қўлини занжирлади-да, қўлдаги симёғочга боғлаб қўйди. Санжар шу аҳволда эртаси кун кечга-ча қолиб кетди.

"Ана энди пул мени излаб келади. Ўғлининг тутқундалигини эшитган ҳар қандай ота барча бойлигидан воз кечади", деган ўйдаги Обид Санжарнинг отаси Худойберди Гулиевга телефон қилди:

— ...Ўғлингизни 5 минг доллар эвазига қайтараман. Бўлмаса, ундан айрилдим, деяверинг...

Фарзандининг ҳаёти хавф остида эканлигини эшитган отанинг ҳолатини тасаввур қилинг. Бироқ у ҳеч икканимга, тегишли жойга мурожаат қилишни лозим топди. Тезкор ички ишлар ходимлари жабрдийда отани

Ойбек ИЗЗАТУЛЛАЕВ,
Жондор туман прокурори
Лолашон МАНСУРОВА,
журналист

олиб, айтилган манзилга етиб боришди. Узокдан милиция ходимларига кўзи тушган талончи қуруқ қолмаслик илжинида тутқунига ташланди. Санжар қаршилик кўрсатган эди, Обиднинг қўлидаги пичоқ бармоғини кесиб кетди. Охир-оқибат "Nokia-26-26" русумли қўл телефони билан қифояланган талончи чўл ичкарисига қочди. Бироқ "бўзқонлиг" юргани сомонхонага "эканлигини" у аввалроқ англаб етмаган экан...

Гувоҳ Худойберди Гулиев: — 2009 йил 9 августда уйга келган ўғлим Санжар, Газли шахрига миждоз олиб кетаётганини айтиб, қўл телефониини уйдан олиб кетди. Санжарни кузатгани чиққанимда, машинасида нота-ниш киши ўтирганини кўрдим. Ораллик анча бўлгани учун таннимадим. Улар кетишгач, орадан бирор соатлар вақт ўтиб, ўғлимнинг қўл телефонида кўнғироқ бўлди. Нотаниш киши ўғлимнинг Жондор тумани худудидagi Моҳонкўл массивида, тутқунликда эканлигини айтди. Унга 2 минг

АҚШ долларигина бера олишимни айтган эдим, кўнмади. Шундан кейин Бухоро туман ИИБга ариза билан мурожаат қилдим. Улар талончини ушлаш мақсадига, 5000 АҚШ долларига махсус ишлов беришди. Эртаси кун О.Ҳамроев кўнғироқ қилиб, пулни сўради. Унга пул тайёр бўлганини айтганимда, қачон ва қаерга келишимни тушунтирди. Тахминан 2 соатлардан сўнг яна телефон қилиб, пулни қаерга келтиришни тушунтирди. Орган ходимлари у айтган жойга бориб, пуллари Обид олдиндан тайёрлаб қўйган бақалашкага солиб қўйишди. Аммо у пулни олмоқчи бўлганда, ИИБ ходимларини сезиб қолиб, қочиб кетди. Кейин милиция ходимлари билан ўғлимни қидиришни бошлашди ва уни анчадан кейин асфальт йўлда ҳушсиз ҳолда топдик. Бироқ, Обид Ҳамроевни топа олмадик, дея кўрсатма берди.

Инсонийлик қийфасини йўқотган Обид ана юргач, кеч тушганини сабабли, холи жой топиб, ухлайди. Эрталаб чўл ичидан асфальт йўлга чиқиб, уйига келади. Санжардан олган қўл телефонида анча вақт фойдаланмайдми. 29 август кун тумандаги "Билайн" компаниясига бориб, у ердан ўзининг номига рақам олади ва шу симкартани Санжардан олган телефонга ўрнатиб, бир-икки кун ишлади. Икки-уч кун ўтгач эса, ИИБ ходимлари унинг уйига кириб келишадми...

Қишлоқ хўжалигида сувдан фойдаланиш ҳуқуқи

[Давоми.
Бошланиш 6-бетда]

Масалан, сувнинг ҳолатини бузадиган жараёнларнинг олдини олиш чораларини кўрмаганлик учун жавобгарликни қўллаш масалаларида эколог-мутахассислар бошқаларга нисбатан кўпроқ билимларга эгадирлар. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ва Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги инспекторларига содир этилган сув ҳуқуқбузарлиги ҳолатларини аниқлаш ҳамда маъмурий жазо чоралари қўллаш ваколатлари берилган.

Маъмурий жавобгарлик қонунда белгиланган тартибга мувофиқ қўлланилади. Биринчидан, сув қонунчилигининг бузилганлиги тўғрисида тегишли ваколат берилган мансабдор шахс томонидан баённома тузилади; иккинчидан, керакли далиллар тўпланади; учинчидан, ишнинг қўрилишига маъмурий қонунчиликда назарда тутилган шахслар жалб этилади; тўртинчидан, маъмурий жазо қўлланиш қарор билан расмийлаштирилади ва белгиланган тартибда ҳуқуқбузарга етказилади.

Маъмурий жавобгарликка тортилган сувдан фойдаланиш ҳисобламалари; бу турдаги жавобгарликда енгил жазо берилди ва жазо муддати қисқа ҳисобланади ва ҳоказолар. Сув қонунчилигини бузганлик учун маъмурий жавобгарлик Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 60,72,74,75,76-моддаларида ўз аксини топган.

Сувдан фойдаланиш ҳуқуқини ҳимоя қилишда қўлланиладиган асосий ҳуқуқий чора турларидан бири фуқаровий-ҳуқуқий жавобгарлик бўлиб, у сув бойлиқларига мулкий зарар етказилганда келиб чиқади. Бу жавобгарлик юридик жавобгарлиқнинг мустикал тури ҳисобланиб, сувдан фойдаланиш муносабатларида сув эгаси, мулкдорни, фойдаланувчисига нисбатан мулкий зарар, яъни сувни ифлослантирилганлик, ишдан чиқарилган қабл ҳолатларда қўлланилади. Сувга етказилган зарар ҳар хил қўрилишда намоён бўлади. Биринчидан, сув табиий объект сифатида нобуд бўлади, унинг ҳолати ёмонлашади. Иккинчидан, юридик ва жисмоний шахсларнинг моддий манфаатларига зиён етказилади; масалан, сувнинг ҳолати ёмонлашиши оқибатида қишлоқ хўжалик маҳсулотлари нобуд бўлади ёки ҳосилдорлик пасайиб кетади.

Сув ресурсларига зарар фуқаровий-ҳуқуқий ҳуқуқбузарлик содир этилиши оқибатида етказилади. Зарар юридик ва жисмоний шахслар томонидан эҳтиётсизлик ёки қасдан ҳамда қўбунчилик ёки ҳаракатсизлик натижасида етказилади. Ушбу ҳолатда ҳуқуқбузарлиқнинг таркиби ҳисоб бўлиши учун қилинган ҳаракат ёки ҳаракатсизлик ва келиб чиққан оқибатлар ўртасида сабабий боғланиш мавжуд бўлиши лозим.

Сувга етказилган зарарнинг таркибига қўйилганлиги қиради: ҳақиқий етказилган зарар, зарарнинг оқибатларини бартараф этишга қаратилган ҳаражатлар,

олинмаган даромадлар ва бошқалар.

Ҳақиқий етказилган зарарга нобуд бўлган табиий объектларни тиклаш, ифлосланган сувни тозалашга кетган ҳаражатлар ҳамда зарар оқибатларини бартараф этишга қаратилган бошқа сарф-ҳаражатлар мажбурий ҳаражатларни ташкил этади. Олинмаган даромадга шу табиий объектнинг фойдаланишдан келиб тушиши лозим бўлган, ammo унинг нобуд бўлиши ёки ёмонлашуви оқибатида олинмаган ёхуд олиш имконияти йўқолган даромадлар қиради. Масалан, тўпроқ сув билан таъминланганлиги оқибатида ер майдонидан тушадиган даромад олинмаган даромад ҳисобланади.

Сувга етказилган зарарни қоплаш ихтиёрий ёки мажбурий бўлиши мумкин. Уни мажбурий ундириш Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси, табиий ресурслардан фойдаланиш ва муҳофаза этишни ташкил қилувчи давлат органларнинг, манфаатдор юридик ва жисмоний шахсларнинг даъвосига асосан, тегишли суд ёки хўжалик судининг қарорига биноан амалга оширилади.

Жавобгарликнинг бу тури сув ҳуқуқбузарлиқларини аниқлаш ва уларни бартараф этиш ҳамда етказилган зарарни қоплаш бўйича амалга оширилган фаолиятнинг асосий таркибий қисмидир. Айбдорлар жиноий, маъмурий ёки бошқа юридик жавобгарликка тортилганликларидан қатъий назар бундай жавобгарликка ҳам тортилади.

Ўзбекистон Республикасининг "Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида"ги Қонунининг 49-моддасига биноан атроф-муҳитта, одамлар саломатлигига ва давлатга атроф-муҳит муҳофазаси тўғрисидаги қонунчиликни бузиш оқибатида зарар етказган юридик ва жисмоний шахслар зарарини қоплашлари шарт. Бу модда Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 985-моддасида назарда тутилган зарарни қоплаш тўғрисидаги умумий қоидаларни назарда тутди.

Фуқаролик-ҳуқуқий жавобгарлик фақат қонунда кўрсатилган шарт-шароитлар вуҷудга келгандагина келиб чиқади. Бу шарт-шароитлар фуқаролик ҳуқуқбузарлигининг таркибини ташкил қилиб, шу ҳилдаги ҳуқуқий жавобгарликка тортиш учун асос бўлиб хизмат қилади. Булар қуйидагилардир: 1. Зарарнинг мавжудлиги; 2. Ҳуқуққа зид ҳуқ-атвор; 3. Ҳуқуққа зид ҳуқ-атвор билан зарар ўртасидаги сабабий боғланиш; 4. Айбнинг мавжудлиги. Мана шу элементлар бўлганда фуқаролик ҳуқуқий таъсир чораларини қўллаш мумкин бўлади.

Сув қонунчилигини бузганлик учун фуқаролик-ҳуқуқий жавобгарликка тортиш учун сувга ҳақиқатдан ҳам зарар етказилган бўлиши, ушбу зарарни етказган юридик ёки жисмоний шахсларнинг ҳатти-ҳаракати қонунга зид бўлиши, ушбу қонунга зид ҳатти-ҳаракат билан зарар ўртасида сабабий боғланиш бор бўлиши ва айбдорнинг айби мавжуд бўлиши керак. Қонунга хилоф ҳатти-ҳаракат билан унинг оқибатлари ўрта-

сидаги сабабий боғланиш фуқаролик ҳуқуқбузарлиги таркибининг асосий элементларидан биридир. Ушбу ҳолат Фуқаролик кодексидан белгиланган. Агар қонунга хилоф ҳатти-ҳаракат билан оқибати сифатида унинг зарарли натижаси ўртасида боғланиш бўлмаса, фуқаролик-ҳуқуқий жавобгарлик ҳам келиб чиқмайди. Фуқаролик ҳуқуқбузарлиги таркибининг элемент сифатида сабабий боғланишнинг аҳамияти фуқаролик-ҳуқуқий жавобгарлик чораларини белгилашда муҳим аҳамиятга эга, чунки улар гайриқонуний ҳатти-ҳаракат ва унинг оқибатлари ўртасидаги сабабий боғланишнинг аҳамияти эга бўлган чораларига тўғрилан тўғри билиқдир.

Айбнинг мавжудлиги фуқаролик-ҳуқуқий жавобгарликни қўллашнинг асосларидан биридир. Шундай қилиб, бу соҳада фуқаролик-ҳуқуқий жавобгарликни қўллашнинг зарур шарт зарардир, яъни зарар етказилмаган бўлса, фуқаролик-ҳуқуқий жавобгарликни қўллаш бўлмайди. Зарарнинг тўлиқ қопланганини таъминлаш учун зарар тушунчасининг аниқ таҳлилини бериш ҳамда уни етказишнинг эҳтимолий чегараларини аниқлаш лозим.

Сув ҳуқуқидан зарар тушунчаси ишлаб чиқилмаган. У реал зарар ёки бўй берилган фойда сифатида тушунилади ҳамда экологик ва иқтисодий турларда ифодаланади. Улар ўзаро бир-бири билан боғлиқ ҳамда умумий зарар етказиш манбасига эгадирлар. Бу манба хўжалик фаолияти бўлиб, унинг юритилишига боғлиқ равишда сув ифлослантирилади.

Сувга етказилган зарар бутун жамиятнинг манфаатларига мос келмайди, иқтисодий зарар эса сувдан фойдаланувчининг хўжалик манфаатларига етказилади. Шу билан бирга сувга етказилган зарарнинг бир қатор ўзига хосликларини мавжуд. Табиий муҳитдаги базис йўқотишларнинг ўрнини қоплаб бўлмаслиги, базис табиий ресурсларини қайта яратиб бўлмаслиги экологик зарарнинг ўзига хосликларини ташкил этади.

Яна бир ўзига хослик шундан иборатки, зарар етказиш вақти билан унинг оқибатларининг юзга чиқиши орасида маълум вақт мавжуд, яъни унинг оқибатлари ордан анча вақтлар ўтиб юзга чиқади. Экологик зарарнинг учинчи асосий ўзига хослиги шундаки, у охири-оқибатда инсон саломатлигига (физиологик зиён) ҳамда келажақ авлоднинг тулақонли ривожланишига зарар етказишга олиб келади.

Амалда эса сувга етказилган зарарнинг аниқланиши ҳуқуқни муҳофаза қилиш ва табиатни муҳофаза қилиш органларининг сув ҳуқуқбузарлиқларини тергов қилиш фаолиятини енгиллатиш, шунингдек, жавобгарликни қўллаш механизминини тақомиллаштириш, зарарни қоплаш бўйича услубий тасвирнома-лар ишлаб чиқиш учун зарурдир.

Фуқароларнинг сувдан фойдаланиш ҳуқуқини ҳимоя қилишда жиноий-ҳуқуқий таъсир чоралари муҳим аҳамият касб этади. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг

193-204-моддаларида экологик жиноятлар турлари белгиланган. Ушбу моддаларда кўрсатилган жиноий ҳуқуқбузарликлар умумий экологик талабларга риоя этмаслик оқибатида вуҷудга келиб, табиий ресурсларнинг ҳуқуқий ҳолатини бузганлик учун жиноий жавобгарликка тортишга сабаб бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 193-моддасида экология хавфсизлигига оид норма ва талабларни бузганлик ҳуқуқбузарлиги қўзда тутилган. Ушбу жиноят саноат, энергетика, транспорт, қишлоқ хўжалиги ва бошқа объектларни лойиҳалаштириш, жойлаштириш, қуриш ва ишга тушириб фойдаланишда белгиланган экологик нормаларни бузишдан иборат. Мазкур экологик талабларга объектларни жойлаштиришда шомол оқими, санитар зоналарга оид талаблар, зарарли моддаларни чиқариб ташлашнинг йўл қўйилган доиралари, объектларни экологик экспертизадан ўтказиш ёки унинг салбий хулосаси бўлган тақдирда объектларнинг қурилиши ва ишга туширилишининг ман этилиши қиради. Ушбу моддала объектларни ишга тушириш учун қабул қилиш қоидаларини бузганлик, яъни экологик талабларга жавоб бермайдиган объектларни ишга туширилганлик ҳамда қабул қилганлик учун жиноий жавобгарлик белгиланган.

Атроф табиий муҳитнинг ифлосланганлиги тўғрисидаги маълумотларни қасдан яшириш ёки бузиб кўрсатиш ҳуқуқбузарлиги Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 194-моддасида белгиланган. Ўзбекистон Республикасининг "Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида"ги Қонунининг 28-моддасига мувофиқ, шундай маълумотларни тақдим этиш атроф табиий муҳитнинг ҳолати, табиий ресурслардан фойдаланиш устидан кузатув, махсус ваколат берилган органлар, шунингдек, фаолияти атроф табиий муҳитнинг ҳолатини ёмонлаштирадиган ёки мумкин бўлган корхоналар, ташкилотлар ва муассасалар томонидан амалга оширилади. Ушбу кузатув маълумотлари Вазирлар Маҳкамаси белгиланган тартибда Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитасига ва бошқа органларга берилиши шарт. Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикасининг "Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида"ги Қонунининг 38-моддасига мувофиқ, корхона, муассаса ва ташкилотлар фалокат ҳақида ва уни бартараф этиш юзасидан қўрилатган чора-тадбирлар тўғрисида маҳаллий давлат ҳокимияти ва табиатни муҳофаза қилиш органларига дарҳол хабар беришлари шарт.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 195-моддасида атроф табиий муҳитнинг ифлосланиши оқибатларини бартараф қилиш чораларини кўрмаслик жинояти белгиланган. "Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида"ги Қонунининг 47-моддаси олтинчи хат бошига мувофиқ, атроф табиий муҳитни тиклаш, унга зарарли таъсир

оқибатларини бартараф этиш чораларини кўрмаганликда айбдор бўлган шахсларнинг жавобгарликка тортилиши қўзда тутилган. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг 95-моддасида табиий муҳитни тиклаш, табиий заҳираларни қайта ҳосил қилиш ва табиий муҳитга зарарли таъсир кўрсатиш оқибатларини бартараф этиш чораларини кўрмаганлик учун маъмурий жавобгарлик белгиланган. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 195-моддасида атроф табиий муҳит ифлосланган жойларни дезактивация қилиш ёки бошқача тарзда тиклаш чораларини кўрмаслик ёки бундай ишларни етарли даражада бажармаганлик учун жиноий жавобгарлик назарда тутилган. Мазкур жиноят одамларнинг оммавий равишда қасалангани, ҳайвонларнинг қирилиб кетиши ёки бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, юзга келади.

Ўзбекистон Республикаси "Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида"ги Қонунининг 14-моддасига биноан, хўжалик фаолиятининг атроф табиий муҳит сифати, аҳолининг экологик жиҳатдан хавфсизлиги, табиий ресурсларни тиклаш ва муҳофаза қилишни қафолатловчи нормативлар ҳамда стандартлар билан чекланиб қўйилади. Масалан, атмосфера ҳавосида ва сувларда ифлослантирувчи моддалар ва биологик организмларнинг инсон ва атроф табиий муҳит объектлари учун йўл қўйилган даражада туғилуш нормативлар белгиланади. Ушбу нормативлардан келиб чиққан ҳолда, ҳар бир ифлослантирувчи моддалар, биологик организмлар чиқарувчи доимий манбалар (корхона, ташкилот, уларнинг объектлари) учун йўл қўйилган доиралаги нормативлар белгиланади. Бундан ташқари, атмосфера ҳавосига ва сув объектларига зарарли моддалар ва биологик организмларни чиқариш Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси органларининг рухсати асосида амалга оширилади. Демак, атроф табиий муҳитга зарарли моддалар ва биологик организмларни рухсатсиз чиқариш ёхуд белгиланган нормативлардан ортиқ чиқариш ноқонуний ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 203-моддасида сувдан фойдаланиш қоидаларини бузганлик учун жавобгарлик белгиланган. Мазкур моддала белгиланган жиноятнинг объекти сувдан фойдаланиш қоидаларига амал қилмаслик ҳисобланади.

Ҳозирги даврда табиий бойликлардан, хусусан, сувдан оқилана, тежамли ва мақсадли фойдаланишни тартибга солиш билан боғлиқ ҳуқуқий муаммолар мавжуд бўлиб, ушбу муаммоларни тўғри ҳал этиш, сув қонунчилигини тақомиллаштириш, унинг талабларини тўла амалга ошириш барча табиий бойликларга нисбатан зиён етказилишига қарши курашиш, шунингдек, жамият ва давлатнинг экологик манфаатига зарар етказилишининг олдини олишга ёрдам беради.

Партия бўлими тугатилди

Сешанба кўни Россия Федерацияси Олий суди Шимолий Осетия Республикаси Олий судининг Шимолий Осетия бўйича "Яблоко" партияси бўлимини тугатиш тўғрисидаги қарорини ўз кучида қолдирди. Суд органларининг фикрига қараганда, "Яблоко" партияси ҳуқуқий бўлимида бор-йўғи 200га яқин аъзо бор. Бу эса, талабга жавоб бермайд.

"Яблоко" партияси раҳбарларининг таъкидлашича, Шимолий Осетия бўлимида 400 дан кўпроқ аъзо бор эмиш. Аммо шунга қарамастан Шимолий Осетия Олий суди қароридан партия аъзоси бўлмаган фуқаролар ҳамда уларнинг нега партия аъзоси деб ҳисоблана олмасликлари сабаби, шунингдек, ҳуқуқ нормалари кўрсатиб ўтилмаган. Бундан ташқари, суд ўзларининг партия аъзоси эканликларини тасдиқлашга тайёр бўлган фуқароларни сўроқ қилишни рад этди.

"Яблоко" фаолларининг фикрича, суд ўз ваколатлари доирасидан ташқарига чиқиб кетган. Партия фаоллари Олий суд қарори устидан бошқа суд инстанцияларига, керак бўлса Инсон ҳуқуқлари бўйича Европа судига шикоят билан мурожаат қилишларини билдирдилар.

Қалбаки ҳужжат ижодкорлари

Москва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органи ходимлари Россия Федерацияси Бош прокуратураси хавфсизлик хизмати вакиллари билан биргаликда икки нафар шахсини қўлга олдилар. Улар Бош прокуратура ходимларининг шахсини тасдиқловчи қалбаки ҳужжатлар тайёрлашда гумон қилинмоқда. "Интерфакс" ахборот агентлиги 27 октябрь кўни бу ҳақда хабар берди.

Москва ИИББ УБЭП матбуот гуруҳи бошлиғи Филипп Золотинскийнинг сўзларига қараганда, қўлга олинганлардан қалбаки ҳужжат тайёрлаш ускуналари, шунингдек, голограммалар, қалбаки муҳрлар, махсус кийим-бош ва кўп миқдордаги тайёр қалбаки ҳужжатлар олиб қўйилган ва уларнинг устидан жиноят иши қўзғатилган. Милиция ходимининг айтишича, гумонланувчилардан бири бир неча бор судланган экан. Терговчилар ушбу қалбаки ҳужжат ясовчилар бошқа жиноятларга ҳам алоқадор бўлса керак, деб тахмин қилмоқдалар.

Бакиев айбланмоқда

Қирғизистоннинг собиқ президенти Курманбек Бакиев бундан 8 йил илгари содир этилган оммавий қирғинга алоқадорликда айбланмоқда. Қирғизистон прокуратураси уни 2002 йил Акса қишлоғида амалга оширилган намоийш иштирокчиларини ўққа тутишга алоқадор деб топди. Бу ҳақда Қирғизистон Бош прокуратураси сайтида хабар берилган.

6 кишининг жонига зомин бўлган Акса қишлоғидаги воқеалар юз берганда Бакиев бош вазир лавозимини эгаллаб турган. Ушанда намоийшчилар Хитойга Қирғизистон ҳудудининг бир қисmini бермоқчи бўлган президент Аскар Акаевга ишонсизлик билдирилиши лозим деб топган депутатни таъқиб қилишни тўхтатишни талаб қилиб чиққандилар. Депутат суд қилиниши лозим бўлган Акса қишлоғи томон йўл олган намоийшчиларни ОМОН отряди ўқ отар қуролларни қўлаган ҳолда тарқатиб юборган эди. Курманбек Бакиев ушанда содир бўлган воқеа учун маъсулиятни ўз зиммасига олишни хоҳламаган ва вазирлар маҳкамаси бошлиғи лавозимидан истеъфо беришга мажбур бўлган эди. Республиканинг собиқ Бош прокурори Чубак Абышкаев, хавфсизлик кенгаши собиқ котиби Болот Жанузакوف ва бошқа мансабдор шахслар ҳам Аксадаги тинч намоийшнинг куч билан бостиришда айбдор деб топилмоқдалар.

Прокуратурада айтилишича, низолашувчи томонлар вакиллари жиноят иши материаллари билан танишишни бошлаганлар. Бундан ташқари, Курманбек Бакиевнинг "ойласи ва ақинлари" томонидан содир этилган иқтисодий жиноятлар билан боғлиқ 40 та жиноят иши судга оширилган. 2010 йил апрель ойида Қирғизистонда фаол кўча намоийшлари бўлиб ўтди. Тинч намоийшлар бора-бора тартибсизликка айланди. Апрельнинг ўрталарида Курманбек Бакиев мамлакатни тарк этишга мажбур бўлди, сўнгра уни ҳокимиятдан четлаштирилди.

Муҳолифат йўлбошчиси Роза Отунбаева вақтинча Қирғизистонни бошқара бошладилар. Бакиев Беларусияда эканлиги аниқ бўлсада, унинг устидан халқаро қидирув эълон қилинди. Минск уни Қирғизистонга беришни рад этмоқда.

Айбдор жазоланди

26 октябрь кўни Бразилия Ҳарбий суди 2006 йилда Бразилия осмонидан содир бўлган самолётлар тўқнашувида айбдор деб топилган авиабошқарувчини 14 ойга озодликдан маҳрум этишга ҳукм чиқарди. Бу ҳақда Ultimo Segundo сайтида хабар берилган. Суд қароридан айтилишича, 154

нафар кишининг ҳаётига зомин бўлган авиаҳалокатнинг содир бўлишига Жомарсеау Сантуснинг совуққонлиги сабаб бўлган. У хавфсизлик қондаларига панжа орасидан қараб, учувчиларни самолётлар тўқнашиб кетишлари мумкинлигидан огоҳлантирмаган.

Судланувчининг адвокати суд қарори устидан шикоят қилишни маълум қилган. Унинг фикрича, Сантуснинг бошлиқлари ҳам самолётларнинг тўқнашувида маълум даражада айбдордирлар. Чунки улар Сантус инглиз тилини билмаслигига қарамай, америкалик учувчилар билан мулоқотга киришишга мажбур этишган. Авиаҳалокат 2006 йил сентябрь ойининг охирида юз берган эди. Унда Бразилиянинг Gol авиакомпаниясига қарашли Boeing 737-800 самолёти хусусий Embraer Legasy самолёти билан тўқнашиб кетган эди.

Хусусий самолёт учувчилари бир амаллаб самолётларини қўндириб олишган, йўловчи ташувчи Boeing эса қўлаб тушган эди. Ававалига Embraer Legасынинг америкалик учувчилари авиаҳалокатда айбдор деб тахмин қилинган эди. Баъзилар эса ҳар иккала самолёт учувчилари авиабошқарувчининг сигналларини эшитишмаган, деган тахминларни олға суришган.

Тарик Азиз ўлимга маҳкум этилди

Ироқ Олий суди Ироқнинг собиқ Бош вазир ўринбосари Тарик Азизни ўлим жазосига ҳукм қилди. Бу ҳақда 26 октябрь кўни Agence France-Presse Ироқ телевидениеси маълумотларига таянган ҳолда хабар берган. Собиқ вазир сиёсий мухолифатни ва жумладан, ливий партияларни бартараф этишга алоқадорликда айбдор деб топилган эди. Саллам Ҳусайнинг яна икки нафар яқин сафдошлари, яъни собиқ ИИБ вазир Саадун Шакер ва диктаторнинг хос котиби Абид Хамуд ўлим жазосига ҳукм қилиндилар.

Ўлим жазоси ҳукми кучга кириши учун у Ироқ президентлик кенгаши томонидан маъқулланиши керак. Форс кўрфазига уруши пайтида Ташқи ишлар вазир бўлиб ишлаган Азизни илгари ҳам Саддам Ҳусайн содир этган жиноятларга алоқадорликда айблаб, 22 йилга озодликдан маҳрум этиш жазосига ҳукм этгандилар.

Тарик Азиз 1979 йилдан бери Ироқ ҳукуматида бош вазир ўринбосари лавозимини эгаллаб келган. Саддам Ҳусайн Ироқ президенти ва Бош вазир бўлгани боис Азиз амалда ҳукуматга раҳбарлик қилган. У Саддам Ҳусайннинг энг яқин сафдоши ва маслаҳатчиси ҳисобланган. 2003 йил апрель ойида Ироқда ҳарбий ҳаракатлар бошлангандан кейин Азиз АҚШ қўшинига таслим бўлган. 2010 йилгача у АҚШ турмаларидан бирида қамоқда бўлган. Сўнгра уни Ироқ ҳукуматига топширишган. Тарик Азизнинг қариндошлари унинг соғлиғи ёмонлашигани муносабати билан озод этилишини талаб қилишган - 2010 йилда собиқ вазир инсульт касаллигини бошдан ўтказган.

Қурбонлар сони 179 кишига етди

Индонезияда жунбушга келган цунами ҳамда вулқон отилиши оқибатида қурбон бўлганлар сони 179 кишига етди. Reuters ахборот агентлиги шу ҳақда хабар берди.

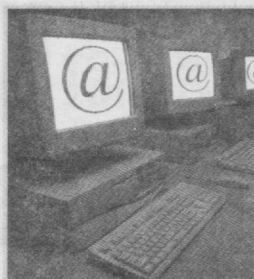
26 октябрь кўни қирғоқбўйи ва ороллардаги аҳоли яшаш пунктлари устига ёпирилган цунами (жуда катта қўюн) оқибатида 154 киши ҳалок бўлган. 400 дан ортиқ киши бедарак йўқолган. Джокьякарт шаҳри яқинидаги Мерапи вулкони-нинг отилиши натижасида 25 киши ҳалок бўлган, 14 киши тан жароҳати олган. Цунамини келтириб чиқарган зилзиладан кейин бир сутка ўтиб вулқон отилган.

Вулқон отилиши оқибатида жуда кўп уйлар вайрон бўлган, шу боис ҳукумат 11 000 кишини бошқа жойга қўчиришга мажбур бўлмоқда. Agence France-Pressнинг хабар беришича,

Интернет хабарлари асосида йўлдош ПАРДА тайёрлади

Мерапи вулкони Индонезия ҳудудида мавжуд бўлган 69 та вулқондан энг фаоли ҳисобланади. 2006 йилда бу вулқон отилиши натижасида 2 киши ҳалок бўлган эди. Вулқоннинг энг кучли отилиши 1930 йилда содир бўлган. Ушанда у 1300 кишининг умрига зомин бўлган эди.

Фирибгар устидан жиноят иши

Москванинг Марказий маъмурий округи Ички ишлар бошқармаси қошидаги тергов бошқармаси томонидан "Деспмедия" МЧЖ бош директори Игорь Гусев устидан жиноят иши қўзғатилди. У дунёдаги энг катта спамерлардан (фирибгарлардан) бири ҳисобланади. Бу ҳақда тергов органлари маълумотларига асосланган ҳолда "Коммерсант" газетаси хабар берган.

Газетада ёзилишича, "Деспмедия" МЧЖ Glavmed.com шेरикчилик дастури орқали АҚШ, Канада ва дунёнинг бошқа мамлакатларида спамдан фойдаланган ҳолда контрафакт фармацевтика препаратларини, шу жумладан, виаграни сотиш билан шугулланган. Терговда аниқланишича, сўнгги 5 йил ичида Glavmed.comнинг айланмаси 120 млн. долларни ташкил этган. Гусевнинг квартирасида ва офисида амалга оширилган тинтувлар давомида унинг қарда эканлигини аниқлашга имкон берувчи ҳужжатлар ва Ҳиндистондан жўнатишган дори воситалари топилган. Бундан ташқари, у ерда 3та ноутбук, флешкалар ва металл дисклар топилган.

Тергов органи РФ ЖКнинг 171-моддаси 2-қисми бўйича (жуда катта фойда олиш билан боғлиқ ноқонуний тadbиркорлик) жиноят иши қўзғатган. Бу модда билан айбланган шахс-ни 5 йилга озодликдан маҳрум этиш мумкин. Яқин кунлар ичида И.Гусев тўғрисидаги барча маълумотлар Интерполга берилди.

Терговчилар Гусев ҳозирги пайтда чет элда бўлиши мумкин деб тахмин қилмоқдалар. Тижоратчилар спамерлар устидан жиноят иши қўзғатилганлиги ҳолатидан беҳабар эканлар. 2009 йилда Россия иқтисодиёти спам сабабли 14,1 млрд. рубл зарар кўрган.

Бошланишига ғалаба, бироқ...

Мақсудали ҚАМБАРОВ,
журналист

Аввал хабар берганимиздек, Тошкент футбол бўйича ўсмирлар ўртасидаги XIV-Осиё чемпионатига мезбонлик қилмоқда. Бугунгача барча гуруҳларда иккинчи тур ўйинлари бўлиб ўтди. Бизнинг диққат марказимизда, шубҳасиз Ўзбекистон ўсмирлар терма жамоаси ўрин олган "А" гуруҳи.

Вакилларимиз дастлабки учрашувда индонезиялик тенгдошлари билан куч синачилар. Уша учрашувда Алексей Евстафеев шогирдлари бирмунча мазмунли ўйин намойиш этиб, йирик: 3:0 ҳисобида ғалаба қозонишган эди. Агар эътибор берган бўлсангиз, илк учрашувда ўсмирларимиз биринчи голни киритишга анча қийналишди. Биринчи бўлимининг 31-дақиқасида Азизбек Муротовнинг тўп оширишидан сўнг ниҳоят Темур Ҳақимов рақиб дарвозасини иш-гол этишга муваффақ бўлди. Айнан шу гол ўсмирларимизнинг ўйинига ижобий таъсир кўрсатди. Бунинг натижаси ўлароқ, иккинчи бўлимининг дастлабки дақиқаларида Темур Ҳақимов ўзининг иккинчи голини урди. Бу сафар ҳам тўпни унга жамоамизнинг 7 рақамли ярим ҳимоячиси Азизбек Муротов етказиб берди.

Оралдан 15 дақиқа ўтган, вакилларимизнинг навбатдаги уриниши яна гол билан аяқланди. Ўнг қанотдан амалга оширилган жарима зарбасидан кейин рақиб жарима майдонида бироз пала-партишлик юзага келди. Аввалига бир футболчимиз дарвоза томон зарба берди. Бироқ тўп рақиб ҳимоячисига тегиб, жамоа сардори Аббос Махситалиевга бориб тушди. Аббос ўзи зарба бериши мумкин бўлган вазиятда тўпни қудай имкониятда турган шеригига оширишни маъқул кўрди. Уш навбатда Сардор Собирхўжаев бундай имкониятни қўлдан чиқармай, берган зарбасини дарвозабон қайтаришга ожизлик қилди. Учинчи голдан сўнг ҳам ўсмирларда яна бир қатор яхши вазиятлар юзага келди. Бироқ рақиб дарвозабони

қолди. Одатда ғалаба қозонишни истаган жамоа сўнгги дақиқаларда бор кучи билан олдинга ташланиб, рақиб дарвозаси олдида кетма-кет ҳужумлар ташкил қилиб, рақиб дарвозабони-ю ҳимоячиларини саросимига солиб қўйиш керак. Иордания билан бўлган ўйинда эса бундай ҳолатнинг гувоҳи бўлмадик. Хуллас, иккинчи турда ўсмирларимиз мухлисларни бироз ранжитишди. Бироқ бундан фожиа ясамаслик керак. Асосийси, хато ва камчиликларни бартараф этиб, кейинги учрашуларда ижобий натижага эришмоқ керак. Бунга жамоа бош мураббийи А.Евстафеев ҳам яхши тушуниб турган бўлса керак.

Гуруҳимиздаги иккинчи жуфтлик ўртасидаги баҳс бирмунча қизиқроқ ва голларга бой бўлди. Дастлабки учрашувда Ўзбекистон ўсмирлар терма жамоасига мағлуб бўлган индонезияликлар бор аламини тожикистонлик тенгқурларидан олишди. Индонезияда 4:1 Тожикистон. Иккинчи турдан сўнг гуруҳимиздаги вазият қуйидагига кўриниш олди.

"А" гуруҳи

№	Номи	Ўйинлар	Ғалаба	Мағлубият	Дуранг	Очко
1	Ўзбекистон	2	1	0	1	4
2	Индонезия	2	1	1	0	3
3	Иордания	2	0	0	2	2
4	Тожикистон	2	0	1	1	1

Гарчи Ўзбекистон ўсмирлар терма жамоаси иккинчи турда ғалаба қозона олмаган бўлсада, гуруҳдаги пешқадамлигини сақлаб турибди. Учинчи турда вакилларимиз мағлубиятга учраган тақдирда ҳам (агар 7 та фарқи билан бўлмаса. Бундай бўлишига футболни умуман тушунмайдиган одам ҳам ишонмаса керак - М.Қ.) гуруҳдан чиқиш имкониятини сақлаб қолишди. Умуман чорак финал масаласи деярли ҳал бўлган. Шундай бўлса-да ўсмирларимиз Тожикистон терма жамоасига қарши ўтадиган учрашувда ғалаба қозониб, биринчи ўрин билан гуруҳдан чиқишларига ишонамиз.

Чорак финал ҳақида гап кетар экан, эътиборимизни "В" гуруҳидаги жамоаларга қаратишимизга тўғри келади. Бу гуруҳда вазият анча чигал. Биринчи турда Сурия билан дуранг ўйнаган Шимолий Корея ўсмирлари иккинчи учрашувда амалдаги Осиё чемпиони Эронни мағлуб этишди. Уларнинг гуруҳдаги сўнгги турда тарвузи қўлтигидан тушиб бўлган Уммон ўсмирлари билан тўқнаш келишини ҳисобга олсак, ушбу гуруҳда Шимолий Кореяликлар биринчи ўринни қўлга киритишларини бемалол башорат қилишимиз мумкин. Иккинчи ўрин учун эса Эрон ва Сурия ўсмирлари баҳс олиб боришади. Икк иккинчи ўринни эгаллашди уларнинг ўзига боғлиқ. Тахминимизча, Эрон бу баҳсда ғалаба қозонас керак. Агар шундай бўлса, чорак финалда вакилларимизга осон бўлмайди.

"В" гуруҳи

№	Номи	Ўйинлар	Ғалаба	Мағлубият	Дуранг	Очко
1	КХДР	2	1	0	1	4
2	Сурия	2	1	0	1	4
3	Эрон	2	1	1	0	3
4	Уммон	2	0	2	0	0

"С" гуруҳларга эътибор қаратадиган бўлсак, Япония ва Австралия терма жамоаларининг чорак финалга чиқиши аниқ. Фақат ким биринчи ўринни эгаллайди, мана шу масала очик қолмоқда.

"D" гуруҳида эса вазият бироз чигалроқ. Бу гуруҳда кимлар кейинги босқич масаласини ижобий ҳал қилишни олдиндан айтиш қийин.

Умуман олганда, иккинчи турдан кейин кўп нарсалар ойдинлик киритилди. Энг асосийси, вакилларимиз чорак финал масаласини деярли ҳал қилиб бўлишган. Энди биринчи галдаги вазифа Жаҳон чемпионатида бериладиган йўланмага эга бўлиш. Ўтган Осиё чемпионатидаги хато бу сафар такрорланмайди деб умид қиламиз.

қолган вазиятларда хатога йўл қўймади. Умуман олганда, ўсмирларимиз дастлабки учрашувни яхши ўтказишди. Бироқ камчиликлар ҳам етарли бўлди. Ҳамюртларимиз бир-бирларига тўп оширишда қўллаб-хатолашга йўл қўйишмоқда. Айнан шу жиҳат иккинчи ўйинда панд бериб қўйди.

Иорданияга қарши кечган учрашувда ўсмирларимиз тўлалигича ташаббусни қўлга олган бўлсалар-да, рақиб дарвозаси томон йўл топа оlishмади. Дастлабки дақиқаларда ҳужумга зўр берган вакилларимиз рақибларнинг жарима майдонидаги кира олмай қийналишди. Афсуски, бундай имконият яратилганида ҳам хавфли вазиятни голга айлантириш борасида ёш футболчиларимизга тажриба етишмади. Аввалига Азизбек Муротовда жуда яхши имконият пайдо бўлган эди. Уша вазиятда футболчиларимиз рақиб ҳимоячиларини доғда қолдиришдан бўлишса-да, Азизбек Муротовнинг берган зарбаси жуда кучсиз чиқди. Натижада дарвозабон тўпни осонлик билан эгаллаб олди. Кейинчалик ҳам Ўзбекистон ўсмирлар термаси рақиб дарвозаси олдида бир қатор хавфли вазиятлар содир этишди. Голга тортидиган энг яхши имконият Темур Ҳақимовда пайдо бўлган эди. Бироқ Темур бироз суеткашликка йўл қўйди. Асилжон Мансуров иорданиялик ҳимоячилардан тўпни олиб қўйиб, тезкорлик билан жарима майдонида етказиб берган, дарвозабон тўпни қабул қилишда хатога йўл қўйган бўлса-да, Темур Ҳақимов тўпни дарвозага тўғри йўллай олмади.

Вақт ўтгани сайин керакли натижага эриша олмаётган ўсмирларимиз ўйинида пала-партишлик кўзга кўпроқ ташлана бошлади. Вакилларимиз олдинги вазиятларда ҳам тўпни бир-бирларига оширишда хатоликларга йўл қўйишди. Натижада ҳужум ташкил қилиш катта муаммага айланиб

«Республика Кўчмас мулк биржаси» ЁАЖ Навоий вилояти филиали бошланғич баҳоси ошиб бориш тартибида ўтказиладиган очик аукцион савдосига таклиф этади!

Аукцион савдосига Навоий вилоят Давлат мулкни бошқариш бошқармасининг 09.06.2010 йилдаги 56-П сонли буйруғига асосан, Навбахор туман "Бешрабод" қ.ф.й. "Оқ олтин" маҳалласи ҳудудидан уй-жой қуриш ва ёрдамчи ҳўжалик юритиш учун 600 кв.м. бўлган, 6-сонли ер майдони қўйилмоқда. Бошланғич баҳоси - 212 000 сўм.

Аукцион савдосига 2010 йил 3 декабрт куни соат 11:00 дан бошлаб ўтказилади.

Талабгорлар диққатига! Мазкур ер майдони 2010 йил 3 декабрдаги савдода сотилмаган тақдирда такрорий аукцион савдоси 2010 йил 24 декабрт куни соат 11:00да бўлиб ўтишини олдиндан маълум қиламиз.

Аукцион савдосида иштирок этиш учун талабгорлардан буюртмаларни қабул қилиш аукцион савдосига уч кун қолганда тўхтатилади. Аукционда қатнашиш учун буюртмалар шанба ва яқшанбадан ташқари ҳар куни 18:00га қадар қабул қилинади. Аукцион савдоси голиби сотувчи билан 20 кундан кечикмаган муддат ичида олди-сотди шартномаси имзолаши шарт.

Юқорида кўрсатилган аукцион савдоларида қатнашиш учун талабгорлар мулк бошланғич баҳосининг 10 фоиздан кам бўлмаган миқдорда закалат пулини РКМБ Навоий ф-лининг АТ "Ипотекабанк" Навоий ф-лидаги қўйидаги ҳисоб рақамига тўлашлари шарт: МФО 00205, ИНН 200933850, Х.р. 20210000300571452458. Манзилимиз: Навоий шаҳар П.Очилов кўчаси 24-уй, Навоий вилоят ДМҚ биноси 1-қават. Тел: 8 (436) 22-4-15-61. 22-4-64-31. www.rkmb.uz.

Ишонч телефонлари

Маҳаллий давлат ҳокимияти, назорат қилувчи ва лицензия берувчи органлар томонидан тадбиркорлик субъектларига рухсатномалар бериш, тадбиркорлик фаолиятини ташкил этиш, қурилишга рухсат бериш, кадастр орқали расмийлаштириш ва бинолар ижараси учун тўлов миқдорини белгилашга қўнуьбузилиш, бюрократик тўсқинликлар ва сансалорликларга йўл қўйилган тақдирда, Сиз тадбиркорлар ўз ҳуқуқларингизни ҳимоя қилиш учун Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Солиқ, валюталар оид жиноятларга ва жиний даромадларни легаллаштиришга қарши курашиш департаменти, Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятлар прокуратураларининг қуйидаги "Ишонч телефони" рақамларига ёки «007» қисқа рақамига қўнғироқ қилишингиз мумкин.

№	Прокуратура органлари	Ишонч телефонлари
1.	Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси	Код: 8371 232-43-91 232-45-40
2.	Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги СВОЖЖДҚК Департаменти	Код: 8371 233-84-20
3.	Андижон вилоят прокуратураси	Код: 8374 224-06-09
4.	Бухоро вилоят прокуратураси	Код: 8365 223-74-79
5.	Жиззах вилоят прокуратураси	Код: 8372 226-09-62
6.	Қашқадарё вилоят прокуратураси	Код: 8375 221-07-82
7.	Қорақалпоғистон Республикаси прокуратураси	Код: 8361 222-26-39
8.	Навоий вилоят прокуратураси	Код: 8436 225-07-17
9.	Наманган вилоят прокуратураси	Код: 8369 226-23-02
10.	Самарқанд вилоят прокуратураси	Код: 8366 235-07-34
11.	Сирдарё вилоят прокуратураси	Код: 8367 223-38-22
12.	Сурхондарё вилоят прокуратураси	Код: 8376 223-20-36
13.	Тошкент шаҳар прокуратураси	Код: 8371 223-74-81
14.	Тошкент вилоят прокуратураси	Код: 8371 227-76-18
15.	Фарғона вилоят прокуратураси	Код: 8373 224-04-80
16.	Хоразм вилоят прокуратураси	Код: 8362 227-45-71

Бундан ташқари фуқароларнинг илтимос ва муурожаатларини кундалик навбатчилик асосида қабул қилиш бўйича барча туман-шаҳар прокуратураларида ишонч телефонлари ташкил этилган.

Сизнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларингиз тезкорлик билан ҳимоя қилиниши таъминланади.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси

«HUQUQ»

газетаси тахририяти тажрибаан журналистларни
Андижон, Бухоро, Жиззах, Навоий, Самарқанд,
Сирдарё, Сурхондарё вилоятлари бўйича мух-
бирлик лавозимига ишга таклиф қилади.

Талабгорлар қуйидаги маълумотлар кўрсатилган резюмеларини huquq-uz@gmail.com электрон манзилига юборишлари мумкин.

1. Ф.И.Ш.;
2. Манзили;
3. Фотосурати;
4. Маълумоти (ўқув муассаса номи);
5. Иш стаж (фаолият даври, ташкилот номи);
6. Охирги чоп этилган материаллари (қачон ва қайси нашрда);
7. Компьютерни билиш даражаси;
8. Телефон рақами;
9. Қизиқишлари.

Шунингдек, саҳифаловчи дизайнерларни ишга таклиф қилади.

Резюмелари мос келмаганларга жавоб қайтарилмайди.

“Хоразм гиламлари”

масъулияти чекланган жамияти

Корхона
республиканинг
деярли барча
вилоятларида
ўзининг 30 дан
зиёд савдо
шоҳобчаларига
эга бўлиб, аҳоли
ва корхона
ташкилотларнинг
буюртмалари
асосида турли ўлчам,
дизайн ҳамда
рангларда гилам ва
гилам маҳ-
сулотларини ишлаб
чиқаради.

Корхонада
ишлаб чиқарилаётган гилам ва
гилам маҳсулотлари халқаро
сифат сертификатига эга бўлиб,
энг сўнгги замонавий русумдаги
туқув дастгоҳларида ишлаб
чиқарилади.

Маълумот учун телефонлар:

Тел: +99862 375-95-75; 375-33-33, факс: +99862 375-29-04
Хоразм вилояти, Хива шаҳри, Обводная кучаси, 7-уй.

Маҳсулот сертификатланган

Ҳуқуқ
yuridik gazeta

Muassis:
O'zbekiston
Respublikasi
Bosh
prokuraturasi

Bosh muharrir:
Jahongir MAKSUMOV

Tahrir hay'ati:
Abbosxon SANGINOV, Muxtor ZOIROV,
Gulnoza RAHIMOVA, Yusupboy G'OIPOV,
Svetlana ORTIQOVA,
Baxtiyor NAZAROV (Bosh muharrir o'rinbosari),
Shavkat YODGOROV (mas'ul kotib)

Tahririyat manzili:
Toshkent shahri, Yahyo
G'ulomov ko'chasi, 66-uy.
Telefon: 233-98-40,
233-10-53.
Faks: 233-64-85, 233-10-53.
E-mail: info@huquq-gazeta.uz

Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqiriz
qilinmaydi va egalariga qaytarilmaydi.
Muallif fikri tahririyat nuqtai nazaridan
farqlanishi mumkin.
«HUQUQ» materiallarini ko'chirib bosish
faqat tahririyat ruxsati bilan amalga
oshiriladi.
It — tijorat material.
Reklama materiallarining mazmuni uchun
tahririyat javobgar emas.

Gazeta O'zbekiston Respublikasi matbuot va axborot agentligida
2009 yil 12-oktabrda 0188-raqam bilan ro'yxatga olingan.

Nashr ko'rsatkichi — 231
ISSN 2010-7617

Buyurtma j-345. 22 464 nusxada bosildi.
Gazeta tahririyat kompyuter bazasida terildi va
sahifalandi. «HUQUQ» original maketi.
Sahifalovchi: S.BOBJO'NOV
Navbatchi muharrir: Sh.YODGOROV
Navbatchi: O'.DEHQONOV

Gazeta haftaning
payshanba kunlari
chiqadi.

Sotuvda
kelishilgan narxda

Gazeta «O'zbekiston» nashriyot matbaa ijodiy uyida chop etildi.
Korxona manzili: Toshkent shahar, Alisher Navoi ko'chasi, 30-uy.
Bosmaxonaga topshirish vaqti: 22.00. Topshirildi: 20.00 1 2 3 4 5 6 7 8 9